

3772
- 164 and

...

శ్రీ గురవేనమః.

బ్రహ్మజ్ఞానచంద్రోదయము

3792

అను

శత్రుంజయమహారాజుకథ.

164

ఇది

పోకల - శేషచలమునాయనివారి

పుత్రుండగు

పోకల - వేంకటనరసింహారావునాయనిచే

రచియింపబడి.

మద్రాసు.

హాన్ లాక్ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపబడియె.

౧౧౦౦, కాపీలు.

1898

All Rights Reserved.

దీనివెల ౬ అణాలు.]

[Price 6 As.]

శ్రీగురువేదమః.

విషయసూచిక.

నారాయణశర్మ-శత్రుంజయమహారాజానకుం జెప్పిన

౧. ధర్మపథతి	...	...	...	...	...	౭
౨. అన్యపథతి	...	...	...	...	...	౧౦
౩. కామపథతి.	...	...	...	...	...	౧౨

మున్దలమహాబుషి-శత్రుంజయమహారాజానకుబోధించిన

౧. మోక్షమార్గమగుయోగపథతి...	...	...	...	౨౦
౨. భక్తిలక్షణము....	...	...	...	౨౪
౩. అష్టాంగములలోని-యమలక్షణము	...	...	...	౨౬
౪. నియమలక్షణము	...	...	...	౨౯
౫. ఆసనలక్షణము	...	...	...	౩౦
౬. ప్రాణాయామలక్షణము	...	...	...	౩౧
౭. ప్రత్యేహారలక్షణము...	...	...	...	౩౨
౮. ధ్యానధారణసమాధిలక్షణములు	...	...	...	౩౩
౯. రాజయోగ-సాంఖ్యయోగలక్షణము...	...	...	...	౩౬
౧౦. సూలవంచీకరణ-లక్షణము...	...	...	...	౩౭
౧౧. సూక్ష్మచంచీకరణ-లక్షణము...	...	...	...	౩౮
౧౨. కారణపంచీకరణ-తారకయోగలక్షణములు	...	...	...	౩౯
౧౩. అమనస్కులక్షణము...	...	...	...	౪౫
౧౪. పంచముద్రలక్షణములు.....	...	...	...	౪౭
౧౫. విజయకేతుమహారాజాచరిత్రము	...	...	...	౪౮
౧౬. సచ్చిదానందలక్షణము	...	...	...	౫౫
౧౭. శరీరార్థభావము	...	...	...	౫౮
౧౮. దృఢచిత్తుండనుజ్ఞానిసందేహించినకథ.	...	...	...	౬౧
౧౯. శత్రుంజయమహారాజా-ఆపలికథ	...	...	...	౭౪

ప్రకటన.

1	సుజ్ఞానదీపమనుగురుగీత టీకాతాత్పర్యసహితము	1 4 0
2	శ్రీశివరామదీక్షితీయము-అచలగ్రంథం	1 0 0
3	శ్రీకృష్ణబోధామృతం 12 రాజులకథలుగ్లేజు	1 0 0
4	శ్రీకృష్ణబోధామృతం 12 రాజులకథలురఫ్ కాగితం	0 12 0
5	అరవభాషకృష్ణబోధామృతం 12 రాజులకథలు	0 12 0
6	శుద్ధనిర్గుణతత్వకందార్థదరువులు తాత్పర్యం	0 12 0
7	అష్టావక్రగీతాశాస్త్రము తాత్పర్యం	0 10 0
8	జనకసులభాసంవాదప్రశ్నోత్తరరత్నమాల	0 8 0
9	జడభరతోపాఖ్యానం-వచనకావ్యం	0 8 0
10	ముక్తిప్రదాయిని గురుశిష్యసంవాదం	0 8 0
11	షడ్వక్రవర్తుల, యింద్రజాలపుకథలు	0 8 0
12	వసిష్ఠజనకసంవాదము అతీతమార్గము	0 8 0
13	శ్రీకృష్ణోద్ధవసంవాదమనుపరమపదమార్గము	0 8 0
14	అరవభాష పరమపదమార్గము ...	0 6 0
15	ఉపనిషత్సార రత్నావళి... ..	0 8 0
16	శుకవంచవింశతీయను 25 చిహ్నకచెప్పినకథలు	0 8 0
17	భక్తవిజయమను ౧౦ మహాపతివ్రతకథలు	0 6 0
18	అరవభాషభక్తవిజయము మహాపతివ్రతకథలు	0 6 0
19	సుజ్ఞానరత్నావళియను వేదాంతకీర్తనలు	0 6 0
20	శ్రీకృష్ణనృగమహారాజసంవాదం శుద్ధనిరాలంబం	0 4 0
21	ఉషాపరిణయము శృంగారవచనకావ్యం	0 4 0
22	అంద్రపంచీకరణం సాంఖ్యనూత్రం	0 2 0

ఈగ్రంథములును మఱికొన్నిగ్రంథములును వేదాంత విషయంబులై, రిజిస్టరు చేయఁబడి మద్రాసు నాటుపిల్లారిగుడి *వీధి కవాటసంఖ్య ౨౦౧౪ మందిరంబునవిక్రయింపబడును. రుగొలకుపైగాకొనెడువర్తకులకురుగకమీషన్యొివ్వబడును. తక్కినవారికికమీషన్యొివ్వబడదు. వి. పి. గౌరంబంబెబడును.

పోకల-శ్రీహరిచలమునాయఁడు గ్రంథకర్త.

అచలగురుఁడు-పోకల శేషాచలమునాయఁడు

శ్రీగురువేదము.

శ్రీగురువేదము.

బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

శత్రుంజయమహారాజకథ.

ఉ॥ శ్రీగురుమూర్తిసవ్యయునిఁజిన్మయానిర్గుణసంతరాత్తుని!
 న్నాగమవేద్యుఁబూర్ణభవనాశనకారకుముక్తిదాయకుఁ!
 యోగసమాధితత్పరునిజ్యోతిమయాత్మునినిర్వికల్పునిఁ!
 రాగిలుభక్తిసేక్కుననిరంతరముభజియింతుసెప్పదిఁ॥

శ్రీమద్వేదాంతాచలనిత్యసత్య పరిపూర్ణాఖండ
 స్వరూపులును, ద్వయదోషరహితులునునగు పోకల
 శేషాచలమునాయనివారికిఁ బుత్రుండును, నంతే
 వాసియు, వేంకటనరసింహనామధేయుండును, నగు
 నేనాత్మారామబ్రహ్మంబు నిష్ఠదైవతంబుగాఁదలంచి
 వ్యాసమహామునింబొగడి తద్విరచితభారతాంతర్గ
 తశాంతిపర్వంబునఁ గర్ణుని వియోగంబునకై దుః
 ఖించు ధర్మజునకు దేవస్థానుండను మునీంద్రుఁడుహి
 తోపదేశంబుఁజేసెనను, నంశంబుఁగొని మత్ప్రతి
 భావిశేషంబున నచ్చోనొక కథనుగల్పించి తత్త్వవి
 చారంబునొందుపడ వచనఘక్కినిన్రాయంబూనిన
 బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను శత్రుంజయమహా
 రాజ చరిత్రంబునకుంగఢా క్రమం బెట్టిదనిన.

శ్రీమదవనీకాంతకు మేఖలయనందనర్చనాస్తి

నాపురంబును బాలించెడు నజాతశత్రుండగు ధర్మ
రాజు నిజభుజదండదండిత వైరికులమండలుండగు
భీమసేనుండును, శరవిద్యాకుశలుండగు గాండీవియు,
నతులతేజోభిరాములగు కవలునుగొలువఁ బతివ్ర
తాశిరోమణియుగు బ్రాహ్మదేవి తన్ను సేవింప, నం
తకుఁబూర్వము సోదరులసాహాయ్యంబునఁ జెక్కా-
డినబంధుమిత్రులకు నుదకకర్తృంబులాచరించి, శుచి
రూపులగుపొంఱె, ధృతరాష్ట్రవిదురసహితంబుగ
సకల కౌరవులును గంగాకూలంకష కూలంబున
కేతెంచి, యట పటకుటీరములు వేయించియుండ,
నచ్చటికి నారదకృష్ణదైవపాయనకన్యాదేవస్థాన్వాది
మహర్షులు శిష్యవర్గంబులతోడ ధర్మనందను సం
దర్శనార్థంబరుచేర, నాపాండవాగ్రజుండు వారిని స
మర్యాదంబుగ గారవించి, శ్రీకృష్ణసాత్యకాన్వాదియా
దవులతోడఁ బ్రియంబులువలుకుచు, దనతల్లిచేఁగ
ర్ణుండగ్రజుండని విన్నసంగతి నుగ్గడించి దుఃఖించు
చుండ, నర్జునాదులు తద్దుఃఖోపశమనంబుసేసియు
విననొల్లక, రాజ్యసుఖంబు మిగుల తుచ్ఛంబనియె
చి యడవులకుంబోవఁ సమకట్టిన నట్టియెడ దేవస్థా
నాండను మునీంద్రుండు ధర్మజాంజూచి, కుంతీనం
గనా, తొల్లిముద్గలుండను మహాముషి శత్రుంజ
యుండను మహారాజునకు బోధించిన బ్రహ్మజ్ఞాన
చంద్రోదయంబనునొకయితీహాసంబుగలదు, దానివి

నిసిం చెద సావధానచిత్తుండవై వినుమనియిట్లనియె.

శ్రీమించు నీ ధరతఖండంబునఁ గర్ణాటకంబననా
క-దేశంబుగలదు. అందుఁగలసింగారపుఁ దోటల
సొంపును, బంగరపుటఃప్పరిగెలపొడవును, నింపగు
కమ్మని వాసనలీనుతెరువులసొబగును, ముత్తైపుము
గులసోయగంబును, బచ్చలతోరణంబుల బెడంగును,
మిన్నంటియుండు పొన్నేడలచందంబును గొండాడ
నేరికిం దరముగాదు. ఆదేశంబును సత్యజిన్తహారా
జుధర్మమును నాల్గీపాదములయందును నడిపించు
చు, “రాజాప్రకృతిరంజనా” త్తనువాక్యంబు సా
ర్థ్యంబుగాఁ జారులను సంతోషపెట్టుచు బెద్దలం
బూజించుచు, దుష్టులశిక్షింపుచుఁ బ్రజలయెడఁ
గరుణగలిగి పాలించుచుండెను. అతనిభార్యయగు
చంద్రముఖియుఁదనభర్తయే తనపాలిటిదైవంబుగ
నెంచి పాతివ్రత్య ధర్మంబూనియుండెను. ఇట్లుండ
వొకనాఁడాకాంతాలలామతనభర్తంగాంచి, ప్రాణ
నాథా, మనరాజ్యంబు ధర్మదేవతకు నాలయంబు,
మొనిగణంబులకు నాటపట్టు. ఇందిరాశుభాంగికి నిల
యంబు. మనమంత్రియు నాసత్యకీర్తియుంబోలెమి
మ్ములను మీరాజ్యంబును గాపాడుచుండువాఁడు.
అధర్మనీతి తనదన్వయంబుసార్థ్యంబుగా ననేకధర్మం
బులాచరించుచు, న్యాయశాస్త్రంబు ననుసరించు
చుఁ గంటికితెప్పయై మెలఁగువాఁడు. మనకిన్నిసం

పదలుండియుఁ బుత్రసంపదలేదనుగొఱత యొక్క
 టియనాయంతరంగంబునఁ జింతనందించెడు. “అపు
 త్రస్యగతిర్నాస్తి” యనువాక్యముచేఁ బుత్రులులే
 నివారికి స్వర్గాదిభోగంబులులేవని దేవరవారు విన
 లేదా? పూర్వము షడ్చక్రవర్తులును, షోడశమహా
 రాజులును స్వర్గముంగోరియకాదె రాజసూయాశ్వ
 మేధాద్యధ్వరసంజాతంబులు పెక్కులొనర్చిరి. మ
 తియు దశరథమహారాజు పుత్రకాంక్షచేఁ బుత్ర
 కామేష్టి నొనరించి, శ్రీరామచంద్రుఁడాది సుతులం
 బడసె. మీరును నాయాగంబుఁడలపెట్టి తత్ఫలం
 బునఁ బుత్రుంబడసినం బాగుండుననిన, నాతండు
 నట్లకాకయని బ్రహ్మజ్ఞానులగు భూసురులను మహా
 మునులనురావించి వారికిఁ దనయభిప్రాయంబునె
 టింగింప, వారిలోఁగ్రతువను మహర్షి రాజంజూచి,
 ‘ధరణీశోత్తమా, నీకీవిచారమేల? నీ భార్యగర్భంబున
 మహాయోగ సంపన్నుండును, జితేంద్రియుండును
 నగుపుత్రుండొక్కరుండుదయించును. నీవు పుత్ర
 కామేష్టియొగం బొనరించునవసరంబేమియులేద’
 నవుఁడు నారాజేంద్రుఁడు నాతనికి నమస్కరించి
 యండఱఁదమ నివాసంబులకుఁ బోవంబనిచి తాన
 నేక ధర్మంబులొనరించుచు, నిజగురుండగు భర
 ద్వాజ మహాఋషివలన నెఱింగిన సాంఖ్యయోగం
 బును, దేహిదేహాలక్షణంబులను నప్పటప్పటికిజ్ఞప్తి

కించెచ్చుకొనుచుఁ బెద్దలఁబూజించుచునుండఁ గొద్ది
 దినంబులకు నాచంద్రముఖికి గర్భంబునిలిచిన నా
 నరేంద్రుఁడు సంతసించి, యారవమాసంబునఁ బుం
 సవనంబును, నెనిమిదవ నెలను సీమంతంబును నొన
 రించిన, నాకాంతనవమాసంబులు గర్భంబుధరించి,
 పదియవ నెలయందునవమస్త్యధరూపుండగుకొమరు
 నింబడసిన, గాభూకాంతుండుసంతసంబంది కోట్ల
 కొలఁది ధనమును సత్పాత్రులకుఁ బంచిపెట్టి, గో
 భూహిరణ్యాది దానంబులనేకంబులుగావించి, పది
 యవ దివసంబునఁ బుణ్యాహవాచసంబు సేయించి,
 జాతకర్తాదిక్రియలొనరించి, శత్రుంజయుండను నా
 మకరణమహోత్సవమునుగావించి, యతిగారాబ
 ముతోఁజెంచుచు నైదవయేట విద్యాభ్యాసంబు
 సేయింపం దలంచిన, నాచంద్రముఖి యాబిడ్డను
 నిమిషకాలంబైనం బాయని దొడ్డమోహంబునఁ
 బాఠశాలకుంబంప నొప్పకుండఁ జెట్టియెడ నాసత్య
 జిన్మహారాజు తనప్రియభార్యంజూచి, ప్రాణనాయకీ,
 శ్లోకం॥ హతుర్యాతినగోచరంకిమపిశంపుష్టాతియ
 త్సర్వదా । పృథిక్భ్యఃప్రతిపాద్యమానమనిశంప్రా
 ప్నోతివృద్ధింపరామ్ । కల్పంతేష్వకినప్రయాతివిధ
 నంవిద్యాఖ్యమంతర్ధనం । యేషాంతాన్ప్రతిమాన
 ముజ్జ్యతన పాకస్తేస్సహస్పర్థతే॥ అని యున్నది
 గనుక పశ్యతోహరులకుఁ జూడ శక్యముగానిది

యును, నెల్లప్పుడు సుఖమును గలుగఁజేయునది
యును, మంచియశస్సును దెచ్చునదియును నొ
రులకిచ్చుటచే భనము పోలికఁదగ్గనిదియును, మా
వంటిరాజులు సముతము గౌరవింపఁదగినదియును
నగు విద్య మిక్కిలియుత్కృష్టమైనది. అదిలేని
యెడల “విద్యావిహీనఃపశుః” అనువాక్యమునుం
బట్టి మనుజుఁడు పశుప్రాయుండగుచున్నాఁడు. కా
వున మనపుత్రునకు విద్యాభ్యాసముఁ జేయింపవల
యుననిన, నాలతాంగియును సమ్మతించి మీయి
ష్టానుసారముగ నడిపించుఁడనిచెప్పిన, నారాజేం
ద్రుఁడు సమస్తనీతిశాస్త్ర కోవిదుండగు నారా
యణశర్మను విప్రోత్తమునింబిలిపించి, యోపం
డితోత్తమా, నాపుత్రుని విద్యావంతునిగాఁజే
యుఁడని యొప్పగించెను. ఆనారాయణశర్మ ప్రభు
వునుంగాంచి, రాజేంద్రా, నేనస్త్రశస్త్రవిద్యలంద
క్కఁ దక్కినవాని నేర్పదనని పనికి సెలవుపుచ్చు
కొనిపోయెను. అంతగా భూపాలుఁడు ఖురళీశాల
నొక్కటిఁగట్టించి యందుసకలశస్త్రంబుల నమర్చి
వీరవర్త యను తుత్రియుని గురునిగా నిల్పి సాము
ను, గరడియును, ధనుర్విద్యయును గఱపించుచుం
డెను. తిష్ణాశత్రుంజయుండు పదునాలుగువత్సరం
బులలో నెల్లవిద్యలనేర్చి, బుద్ధికుశలతయును, జా
కచక్యమునుగలవాఁడు గనుక, నొక్కనాఁడు నిజ

గురుండగు నారాయణశర్మకు సమస్కరించి, “గురువరా, నాకన్నివిద్యలంగఱపితిరి. ఇంకను నాకొక్కకొరికగలదు సెలవిచ్చినంజెప్పెద” ననిన, నాగురుండు “రాజకుమారా, భయపడక యడుగవలసినదానినడుగుము నాకుందెలిసినంతమట్టుకుఁ జెప్పెద” నావుడునాబాలరాజుట్లనియె. “స్వామీ! పురుషార్థంబులననేమికి అందుశ్రేష్ఠంచెడిది? కరుణతోనా కెఱింగింపు” డనిన, నాగురుండానందరసభరితుండై యాశత్రుంజయునింజూచి, “నీప్రశ్నలు నాకునానందజనకంబులైనవి నీవడిగినపురుషార్థంబులు ధర్మార్థకామ మోక్షంబులని నాలుగు విధములు. అందు మోక్షమనునది మహాజ్ఞాన పురుషులగు మునిండులచేఁ దెలియఁదగ్గది. ధర్మార్థ కామంబులను త్రివర్గంబు నీ కెఱింగించెద. శ్రద్ధానక్తుండవై విను” మనియిట్లనియె.

నారాయణశర్మ - శత్రుంజయున కెఱింగించిన

ధర్మపద్ధతి.

రాజాత్మజా! ధర్మము సమస్తసంపదల నొడఁగూర్చును. ఇంద్రలోకనుఖంబుల ననుభవింపంజేయును. కీర్తియును బుణ్యంబును గలిగించును. అట్టి ధర్మస్వరూప మగు దానమునుజేయక పోవుటచేత దారిద్య్రమును, దానిచేతఁబాపకార్యంబులఁ జేయు బుద్ధియును, దాన సరకంబునుగలుగును. “శ్లో॥ అని

త్యానిశేరీరాణి విభవోనై వశాశ్వతః । నిత్యంసన్ని
హితోమృత్యుః కర్తవ్యోధర్మసంగ్రహః” అని
యున్నది గనుక నీశేరీరంబును, సంపదలును నిత్యం
బులుగావు, మృత్యుదేవతయు సమీపించి కాచి
యున్నయది. కావున ధర్మంబునే యాశ్రయింపవ
లయు. పిపీలికాది జంతువర్గంబు పైతము తాము
గడించిన యెరలోఁ గొంత తమజాతిజంతువులకు
దానముసేయుచుండఁగా, వివేకవంతులగు మానవు
లేలచేయరాదు? మఱియు నీధర్మంబు సత్పాత్రుల
గుబ్రహ్మజ్ఞాన తత్పరులైనవారికిం జేయుటచే దాత
ఫలముఁ జేయుచుండును. ఇది తత్పరులవేదముగదియు
విధంబులు. అందుఁ బశుయాగ వైశ్యదేవబలిహ
రణాది యాగంబు లిష్టంబులు-వాపీకూపతటాకదే
వాలయాది నిర్తాణంబులు పూర్తంబులు. అనినవి
నిరాజనందనుండా భూసురునకునమస్కరించి “గు
రువరా, ధర్మపద్ధతి చక్కఁగాఁదెలిసెను. ఇంకనర్థ
పద్ధతినెఱింగింపుఁ” డనిన నతండ్రిట్లనియె.

నారాయణశర్మ - శత్రుంజయమహారాజునకుం

జెప్పిన- అర్థపద్ధతి.

అర్థమనఁగా=ధనము. ఈధనము సర్వకార్యం
బులకును మూలంబు “శ్లో॥ యస్యాస్తివిత్తంసన
రఃకులీన । స్సపండిత స్సశ్రుతవాగ్గుణజ్ఞః । సపవ
వక్త్రాసచదర్శనీయ । స్సర్వేగుణాకాంచన మాశ్ర

శ్రీత్రుంజయమహారాజకథ.

పాలనశక్తియును; వైశ్యుండు కృషిగోరక్షణ వా
 ణిజ్యంబులను; శూద్రుండు బ్రహ్మవిదులసేవయు
 నోర్పును, శిల్పంబులును, సత్యంబును, మనోనిగ్ర
 హంబును, శుచిత్వంబును గలిగియుండవలెను. మ
 తీయును జనులకపకారంబెన్నక, దీనులరక్షించుట
 యు, సత్యమువల్కుటయు, సతిధిసత్కారంబును,
 కరుణారసంబును గలవా రింద్రలోక సుఖంబులనను
 భవించురనుటకు సందియంబులేదు. క్షత్రినపుమాట
 లాడుటయు, నబద్ధములాడుటయు, నితరులద్రవ్యం
 బునపేక్షించుటయు; బరదారాగమనంబు సేయుట
 యు; ఇందును మోక్షము లేదు. అట్టి ప్రాప్తిని కోరికయో
 నకురుతే సంతాప మాత్రంబుమాత్రంబు. తత్సాదర్థము
 పార్జ్యయశృణు సఖేహ్యార్థేన సర్వేవశాః॥ అనుటచే,
 ధనహీనుండగు వానినిఁ దల్లి నిందించును. తండ్రి
 చూచి సంతసింపడు. సోదరులును జక్కగా మా
 టలాడరు. సేవకుఁడును గోపించును. సుతుండును.
 దన్నును సరించిరాడు. భార్యయును నానింగనముచే
 యనొల్లదు. చెలికాఁడును ద్రవ్యంబడుగునను శం
 కచే బలుకరించుకొనడు. ధనముగలిగియున్ననం
 దఱు వశులగుదురు. కావున నేవిధముచేతనైనను
 ధనము నార్జింపవలయును. ధనము సమస్తసంపద
 లనొడఁగూర్చును. రాజులు ధనముగలిగియుండుట

౧౨ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

చేతనేగదా రాజసూయాశ్వమేధాదియాగంబులు పెక్కులుగావించి, యాత్మసంతుష్టి నొనరించి, స్వర్గంబున సుఖానందులైరి. ధనము సత్పాత్రులకు నిచ్చుటచేతనేగదా మితలేని యనుభవమును, సుఖానందమును, మోక్షమునకుఁ ద్రోవయును గలుగును. ధనములేనిదరిదునకు నేయత్నములును ఫలించవు. కావునఁ బరద్రవ్యాపేక్షనుంబొందక నరుడు ధర్మయుక్తముగ నుద్యోగవ్యాపారాది వృత్తుల వలన ధనమును సంపాదించి, తానుననుభవించి, సత్పాత్రులైన పుణ్యులకు నిచ్చుటకర్తవ్యంబు. తానిచ్చినది స్వల్పమైనను నొకటికిఁ గోటియై వృద్ధిబొంది, యదితనకు ననుభవనీయమైయుండునని పెద్దలువల్కుదురు. కావునధనమార్జింపవలెనని చెప్పిన నారాజపుత్రుఁడు ఘరమానందంబునుంబొంది, గురునకునమస్కరించి, “స్వామీ, అర్థపద్ధతినొజ్జకఁ గాగ్రహించితి. ఇఁకఁగామపద్ధతి యెట్టిదో యెఱింగింపుఁడనిన,” నారాయణశర్మ యిట్లనియె.

నారాయణశర్మ శత్రుంజయునకుంజెప్పిన

కామపద్ధతి.

కామమనఁగా=కోరిక. అది లౌకికమనియును, మోక్షార్థంబనియును రెండువిధములు. అందు, సద్వస్తువుల ననుభవింప నపేక్షించుట, సమస్తసంపదలు రావలయుననికోరుట, మదనప్రేరితుండైన

యెడల, “శ్లోకం! మాలతీ శిరసిజృంభణం ముఖే
చందనంవపుషికుంకుమావిలం । వక్షసిప్రియతమా
మదాలసా స్వర్గపషపరిశిష్టఆగమః॥ అనునట్లు కొ
ప్పున జాజపువ్వులదురిమి, యనురాగాదులు ము
ఖంబునందోప, వక్షంబున గుంకుమపువ్వుతోఁగూ
డిన గంధంబునలంది, మిక్కిలి ప్రియముగలయలి
నీలాలకంగూడినఁ గదా స్వర్గలోకసుఖంబులనుభ
వించినట్టులుండు” ననికోరుట తాకికకామంబనిచె
ప్పంబడును. ఈకామమనునది తక్కిన పురుషార్థం
బులవలెఁగాక, ప్రత్యక్ష సుఖానుభవంబిచ్చునది.
కామకుండుగాని పండుఁడు సృష్టికివిరుద్ధండుగాన,
వానిజన్మంబు నిరర్థకంబండ్రు. మఱియు, “కామి
గాక మోక్షకామిగాఁడు” అనులోకోక్తి ననుస
రించి, కామాదులఁ జక్కఁగా ననుభవించి,పిమ్మట
వానియందువిరక్తిఁజెంది మోక్షాపేక్షపరులై పెద్ద
లనుసేవించి వారిచేఁ దత్వవిచారంబు నరయవల
యును. తొల్లింటికవులు. “శ్లో॥ స్తనౌమాంస
గ్రంధీకనకకలశావిత్యుపమితౌ । ముఖంశ్లేష్టాగారం
తదపిచ శశాంకేనతులితమ్ । స్రవన్తూత్రక్లిన్నంకరి
ఫరశిరస్పథిఁజఘనం । ముహూర్నింద్యంరూపంకవి
జన విశేషైగుణకృతమ్॥” మాంసపిండంబులగు
కుచంబులబంగరుకలశంబులనియ్యఁ, గఘాదులపుట్టి
నిల్లగుముఖంబును జంద్రబింబమనియు, మూత్ర

౧౪ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

భాజనంబగు జఘనంబు మదజలాన్వితంబగు కుంభి
కుంభంబులనియుఁ బెక్కు-విధంబులఁ బిచ్చిపిచ్చిగా
వర్ణించిరి. ఈకామాపేక్షచేతనే దేవేంద్రుండంతటి
వాఁడు గౌతమముని సతీయగు నహల్యంగోరి మే
నెల్లయోనులగునట్లుగా శపింపబడియె. రావణా
సురుండును సీతాదేవింగొనిపోయి తుదకు శ్రీరామ
చంద్రునిచేఁబుత్రమిత్రసహితంబుగమృతుండయ్యె.
కావున నెట్టివాఁడును కామంబును విశేషింపంజేసి
దానియందేముణిఁగియుండరాదు. మఱియు “శ్లో॥
తుంగంవేశ్య సుతాస్సతా మభిమతాస్సంఖ్యాతిగా
స్సంపదః । కల్యాణీదయితావయశ్చ నవమిత్యజ్ఞాన
మూఢోజనః । మత్వావిశ్వమనశ్వరంనివశతేసంసా
రకారాగృహాః । సందృశ్యక్షూభంగురంతదఖిలం
ధన్యస్తు సన్నన్యస్వతి॥” అనుశ్లోకము ననుసరించి,
మూఢుండగుజనుండు లోకంబును, లోకంబునంగల
గృహారామంబులను, సతీనుతులను శాశ్వతంబని
నన్ని మాయలోఁజిక్కు-వడి జననమరణాదులంబొం
దుచుండును. మతిమంతుఁడగువాఁడు. “జగన్మి
థ్యాబ్రహ్మస్సత్య” వ్యనువాక్యముచొప్పున నీజగం
బును, నీజగముతోసంబంధించిన సమస్తమును
దబ్బరయనియొంచి, సద్గురుముఖంబున సాంఖ్యవిచా
రణంబుఁజేసి, దేహిదేహ లక్షణంబులనెఱింగి కా
మంబునుపోసి మోక్షంబునొందును. కావున నిహ

సుఖంబులు మిగులతుచ్చంబులనియు నశాశ్వితంబు
లనియునుజెప్పిన, నారాజనందనుం డామహీసుడు
నవలొకించి, ‘గురువరా, మీచేజెప్పంబడినవర్గ
త్రయపద్ధతులను, వైరాగ్యధర్మంబును జక్కఁగాఁ
దెలిసికొంటిని. ఇకమీందు మోక్షపద్ధతిననుసరిం
చుట పరమధర్మం బనిపలికి, యాగురునివలనసెలవు
పొంది నిజగృహంబునకుంబోయెను.

అంతనారాజపుత్రుఁడుధనుర్గురునివలనదివ్యాస్త్రు
ప్రయోగములన్నియునుగ్రహించి, “స్వామీ, గురు
వరా, నేర్చినవిద్యలను బ్రకటింపఁ జేయుటవలన
గదా యిహలోకమందు ఖ్యాతియును, బరలోకం
బున సుఖమునుగలుగును. నేనుయశ్శావనదశయందే,
దేశాటనంబుచేసి, సర్వదేశపద్ధతులెఱింగి, సద్గురు
కటాక్షంబున మోక్షమార్గంబరసివచ్చెదను; సెల
వి” డనిపలికిన, నాగురుఁడతని నాలింగనముచేసి
ముద్దుపెట్టుకొని, “బిడ్డా, నాగురుఁడిచ్చిన జితారము
త్రనుపేరుగల యొకచంద్రహాసంబుగలదు. ఇది సర్వ
శత్రువుల నాశనమొనరించును. దీనినీవుగైకొని
నిర్భయముగాసంచరించి ర” మ్మనిదీవించి యిచ్చెను.
అతఁడు దానిగ్రహించి సాష్టాంగపడి నమస్కరించి
దీవనలువడసి సెలవుపొంది తన మేడకుంబోయి,
మోక్షాపేక్ష దట్టముగాబాధించుటంజేసి కంటికి
నిదురపట్టక, “ప్రియమైన జననీజనకులారా, నేనుదే

శాటనంబుచేసి సద్గురునికృపకుఁబాత్రుండనై వచ్చెదను. మీగు నావిషయమైదుఃఖింపక ధైర్యంబవలంబించియుండుఁ” డని యొకపత్రకనువ్రాసి యందుంచి, ధనుర్బాణములనుధరియించి పంచకల్యాణియను తన తురగమునెక్కి యుత్తరదిక్కునుంగూర్చిపోవుచుండెను.

ఇట సత్యజిన్మహారాజు పుత్రునింగానక యెటకేనిఁ బోయియుండునని యచ్చటఁ జుట్టుప్రక్కల వెదకించియుంగానమి దుఃఖించుచు, శత్రుంజయుని శయనగృహంబునకుంబోయి యందొకమందసముపైనుంచియున్న చీటినింగని యందలిసంగతుల నరసి, తనపుత్రుఁడు భూసంచారము నేయబోయెననియెంచి దురంతచింతాకాంతయగు తనకాంత నవలొకింది, ‘చంద్రముఖి, దుఃఖముడుగుము. మన పుత్రుండు భూసంచారంబునకై పోయి యుండువాఁడు. ఇదె యీ వ్రాసినకమ్మనుజూడు’మనియిచ్చి యాకొమ్మనూరార్చి, వేగులవారింబంపి యాతని పోబడి నరయుచుండిరి.

అట శత్రుంజయుండు నిర్భయముగా దట్టములైన యడవులంజొచ్చిపోవుచు, దుష్టమృగముల దునుముచు, దన్నుఁజంపనుంకించు మదపుటేనుంగులఁ బీనుంగులుసేయుచు, ఖడ్గంబుల ఖడ్గంబులం ద్రుంచుచు, గిటులంగీటడంచుచు, బెబ్బలులంబడ

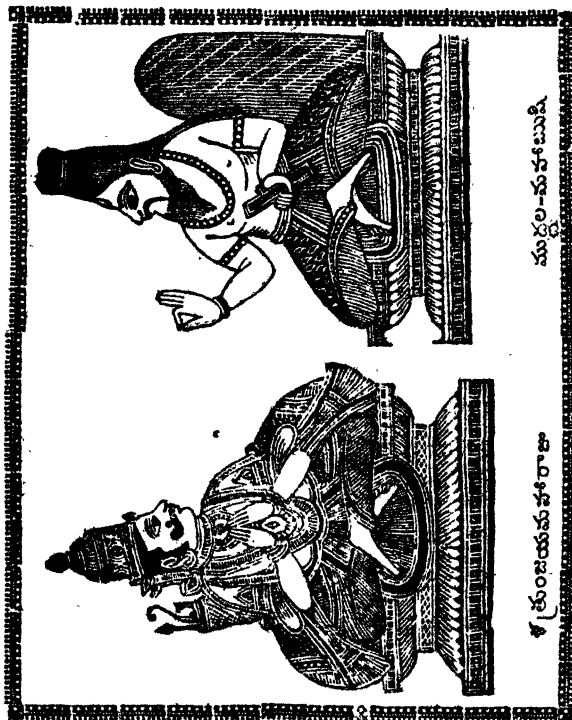
ద్రోబ్బి కంఠంబుల ఛేదించుచు, నలయకఁ జెంది, వన్యఫలంబులభక్షించి తేట చల్లనినీరు ద్రావుచు, విహారంబులకై కోలఁకులలోదిగి కలువపూలఁగోయుచు, సెలయేళ్లప్రవాహములలోనీడుచు, నీప్రకారముపోవుచు, ననేకదినంబులకు నొకమునిపల్లెంగని మనంబున సంతసించి తనకుం గనుపించిన వటులచే ముద్గలుండనుముని మిక్కిలి తపస్సంపన్నుండును, మహాజ్ఞానియుననియెఱింగి, యామహానీయునిచెంత కరిగి యతనిసాదకమలంబులకు సాష్టాంగ దండప్రణామంబులాచరించి నిలువంబడిన, నాతాపసోత్తముండతని దీవించి యాదరించి, యాతనివృత్తాంతంబు వినఁగోరిన, నారాజపుత్రుండిట్లనియె. “మునిసత్తమా, నేను గోర్లాటకంబు నేలు సత్యజిన్యహారాజపుత్రుండను. నన్ను శత్రుంజయుండందురు. ధర్మార్థకామంబులనుత్రివర్గంబును, నాదు విద్యాగురుండగు నారాయణశర్మచే నెఱింగితి. ఇహలోకసుఖంబులు తుచ్ఛంబులనియెంచి, మోక్షాపేక్షుండనై మీబోటిపెద్దలదర్శింప నిటవచ్చితి. దీర్ఘవైరాగ్యంబును బూనినవాడను. నాయందుఁ గరుణించి మోక్షార్థంబుపదేశింపుడు.” అనిన నామునివరుండిట్లనియె. “రాజనందనా, నీప్రశ్నయమోఘంబు. ఇందుఁగల యనేకమునులు సహితము తన్మోక్షంబుకొఱకై తలక్రిందుగాఁదప మొనర్చువారును,

బంచాగ్ని మధ్యమమునంగూర్చుండి సమాధులు
 సలుపువారును, వేసవిని బండతాలపై నేకపాదంబు
 ననిలిచి హస్తంబుల నూర్ధ్వముఖంబుగామోడ్చి
 యనేకదివ్యవర్షంబులు, యోగముజేయు వారును,
 వహాకాలంబులందటాకంబులగుత్తుకబంటినిలిచి
 తపస్సునుజేయువారును, బ్రాణంబులను విగియం
 బట్టి నిక్కిముక్కుతుదంజూచువారునునై యున్న
 వారు. నీవీకష్టంబుల కోర్వఁజాలవు. కావున నీవును
 నీతాతదండ్రులవలె ననేకవత్సరంబులు ప్రజాపాల
 నంబుచేసి, రాజసూయాశ్వ మేధాద్యధ్వరంబుల
 ననేకంబులనొనరించిస్వర్గలోకసుఖంబుల ననుభవిం
 పుము. శాశ్వితసుఖానందంబగు మోక్షంబు నీవంటి
 సుకుమారులకు నలవిగాదు. త్రివర్గంబునెఱింగితి
 నంటివి. ఆదిదేవులగు నీతలిదండ్రుల దుఃఖభాజను
 లంజేసి యాయడవులకువచ్చి నీవేమిసాధించుటకీ
 నేజెప్పునట్లు మఱి నీదేశంబునకుంబోయి, దారా
 పుత్రాదులఁబడసి, యనేకదినంబులు సుఖంబుల
 ననుభవించి: పిమ్మట విరక్తుండవై వచ్చిన మోక్షా
 ర్థంబుసాధింపనగు.” అనవుడు నారాజనందనుండు
 మిక్కిలి దైన్యముంబొంది, కన్నులబాష్పంబులు
 రుల నాముషిశ్రేష్ఠునకు నమస్కరించి యాతనిపద
 కంజంబులందన నేత్రజలంబులందుడిచి, ‘మహాత్మా,
 నేనెన్నిజన్మములెత్తి యెన్నిమాటులు త్రివర్గంబుఁ

దెలిసియుంటినో తెలియదు. ఎందఱుతల్లిదండ్రులుండిరో, యెఱుంగజాల. అన్నిటికి నుత్కృష్టంబగు నీమానవజన్మమెత్తి మోక్షంబునరయకున్న వాడు పుడుకకును గొఱగాడు. అట్టివానిని ద్విపాదపశువందురు. మీరెన్ని చెప్పినను నేనువినువాడనుగాను. నాతల్లిదండ్రులును, నారాజ్యమును, నాయనుభవంబులు నుదబ్ధరలనియెంచియున్న నామనంబెబ్బంగి దిరుగనోపు? మీరునన్ను గరుణింపకున్న మీపాదంబులపై నాప్రాణంబులవిడిచి స్వర్గంబుఁ బ్రాప్తింతు'ననిన నాముద్గలమహర్షి యాతనింగని, 'రాజకుమారా, నీసుకుమారతనువునకు, నీయోగమార్గంబులు కష్టసాధ్యంబులుగావని ముందేచెప్పియుంటినిగదా? నీవట్టికోరికనువిడిచి నేఁజెప్పఁబోవుమణి మంత్రౌషధవశీకరంబుల నాలకింపుము. వానిచేసీకు సర్వజనవశీకరంబును, భూమండలస్థాయికత్వంబును గలుగు'ననిచెప్పిన, నాశత్రుంజయుండా మునీంద్రునకు నమస్కరించి, 'మహాత్మా, ఈలోకసుఖంబులఁ దుచ్ఛంబులుగాభావించి, సర్వమును ద్వజించి, నిత్యపదార్థంబగు బ్రహ్మసాక్షాత్కారంబును గోరివచ్చిన నాకు మాయాసమన్వితంబు లగునీ మంత్రతంత్రంబులు నిష్ప్రయోజనంబులు. కావున నాకు జ్ఞానమార్గంబునేబోధించు'డని పెక్కువిధంబులం బ్రార్థించిన, నామునీంద్రుండాతనివైరా

అరి బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

గ్యంబునకు సంతసించి యాతని నాదరించి తత్వా
గ్యంబులం దెలుపందొడంగె.

ముద్గల-మహాముషి

శత్రుంజయమహారాజా

ముద్గలమహాముషి, శత్రుంజయమహారాజానకుం
బోధించిన యోగపద్ధతి.

రాజాత్మజా, తొల్లి నీవిద్యాగురునిచే బడసిన
ధర్మార్థకామంబులు తాకికార్థంబులు. ధర్మమనః

గావేదోక్తపువిధి. అనఁగా వేదస్వరూపుండగు
నాత్తునియొక్క స్వరూప విచారణ. ఈధర్మంబు
మానవసామాన్యలబ్ధంబుగాదుమోక్షాపేక్షుండగు
మానవుండు బ్రహ్మసాక్షాత్కారమును బొందిం
చెడు సద్గురూత్తముని యాజ్ఞనుల్లంఘింపక, యెల్ల
ప్పుడు నతని సతీసుతులను, పశుధాన్యములనులో
నగు వానిరక్షించుటయనెడు స్థానశుశ్రూషయు,
గురువునకునధ్యంగన స్నానాదులఁజేయించుటయ
నెడు సంగశుశ్రూషయు, గురుఁడే తల్లిదండ్రులు
చుట్టము దైవము రక్షకుండని తలంచుటయనెడు
భావశుశ్రూషయు, గురువుతనమనంబునఁ దలఁచిన
పదార్థముల నడుగకమునుపేత్మప్తిగఁదెచ్చియిచ్చు
టయనెడి నాత్మశుశ్రూషయు, ననునీచతుర్విధశు
శ్రూషలఁ దృపునింజేయుట శిష్యునకుఁ బరమధ
ర్మంబు. మఱియు. “శ్లో॥ గురుపాదోదకంపీత్యాగ
రోరుచ్ఛిష్టభోజనం గురుమూర్తేనదాధ్యానం । గు
రుమంత్రంసదాజపేత్” అను శ్లోకము ననుసరించి
గురువుయొక్కపాదతీర్థమునుబానముచేయవలయు,
గురువుయొక్క యెంగిలిం గుడువవలయు, సద్గు
రువునే యెల్లప్పుడు ధ్యానించవలయు, సర్వదాగు
రుమంత్రము నేమరక జపింపవలయు. ఇది యన్నిం
టికన్న శుక్లప్రసంగు ధర్మంబు. ఇట్టిధర్మంబు
నాచరింపకున్న, సద్గురునిచే నెన్నియుపదేశంబులఁ

బడసియు నవినిరర్థకంబులు. అర్థము, అనగాఁ=ధనము. ఇది రెండువిధములు. అందు శరీరకష్టంబున గడించిన ద్రవ్యంబు లొకకంబగు. సద్గురుమూర్తిపలనంబడసి జ్ఞానరత్నంబను ధనంబు పారమార్థికంబగు. ఈ రెంటిని నపహరించుటకుఁ జోరులుగలరు. అందుఁదానుగడించిన లొకకధనంబు గురువునకొసంగకను, సత్పాత్రులకు దానముచేయకుండినను, శత్రురాజుచోరులచే నపహృతంబగును. గురుప్రసాదంబునంగలిగిన జ్ఞానధనంబు. “శ్లో॥ కామక్రోధశ్చలోభశ్చ । దేహేతిష్ఠంతితస్కరా । జ్ఞానరత్నపహారాద్ధంతస్తాజ్ఞాగ్రతజాగ్రతః॥” అనుశ్లోకంబుననుసరించి, కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యంబులను నాద్గురంతశ్చత్రువులచేనపహృతంబగును కావునగురుదత్తంబగు జ్ఞానమే మానవునకు గొప్పధనంబు. అట్టిధనంబునుగొప్పఁగాఁగాపాడుకొనుచు లొకకధనంబుచేగురునింబరితృప్తునింజేయవలయును

కామమనఁగా=కోరిక. అది లొకకంబనియు, మోహార్థంబనియు రెండువిధంబులు. అందు సమస్తములగు నిహలోకసుఖంబుల ననుభవింపంగోరుట లొకకంబు. సర్వాంతర్యామియగు పరబ్రహ్మంబును దర్శింపంగోరుట పారమార్థికంబు. మఱియు లొకక కామకులందఱు నవరూపయశావన సుందరకాంతలంగోరి రతిసుఖంబుల ననుభవింతురు. పారమార్థిక

కామకులందఱు, నాధారాది షడ్చక్రభూషితయు,
సుజ్ఞానచంద్రముఖయు, రాంబీజసింహాసనాసీనయు,
ద్రివేణీసంగమ స్థానభూతయు నగుముక్తి కాంతం
గోరి యుపరతియను బ్రహ్మానందసుఖంబుల నుభవిం
తురు మానవుఁడు తాకిక కామంబు తుచ్ఛంబని
యెంచి, మోక్షార్థంబునే యరయవలయు.

రాజపుత్రా, నీదృఢచిత్తవైరాగ్యంబును, నీబు
ద్ధికుశలతయును నరయుటకై నేనిన్నాదరింపనైతి.
నీవురాజసామాన్యఁడవు గావుతొలిజన్మంబులననేక
పెద్దలయాశీర్వాదంబులం బడసి యభ్యాసయోగం
బులం జక్కఁగా నెఱింగినవాఁడవు, కాన మున్ముందు
యమ, నియమాద్యష్టాంగలక్షణంబుల బోధించె
దవినమనిచెప్ప నుపక్రమించెనేని నవినిధర్మనంద
నుండు దేవస్థానమునీంద్రునకు నమస్కరించి, 'పు
ణ్యాత్తా, యావలనాముద్గల మునీంద్రుండుశత్రుం
జయమహారాజునకుం బోధించిన తత్వవిచారంబుం
దెలుపు' మనిన నతండ్రిట్లనియె.

గడ్య॥ ఇదిశ్రీమద్రమారమణచరణ సేవాముదితచారిత్రుం
డును, సుధాకరవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకరుండును.
ఆత్రేయగోత్రపవిత్ర ఆదివెలమకుల ప్రమాణుండును, అచల
గురుండునునగు, పోకల కేశుచలమునాయనివారి పుత్రుండును
బుధసేవ్యుండునునగు, పోకల వేంకటనరసింహారావునాయనిచే
రచియింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను శత్రుంజయ
మహారాజు చరిత్రయందలి ప్రథమాధ్యాయము.

సమస్తానాం భగవతే నమః

ద్వితీయాధ్యాయప్రారంభము.

శ్రీమన్నిగమాంతవేద్యుండగు దేవస్థానమునీం
ద్రుండు ధర్మపుత్రునింజూచి, కుంతీనందనా, అట్లు
ముద్గలుండు ధర్మార్థకామంబుల యంతరార్థంబులం
దెలిపి, భక్తిలక్షణంబుఁ జెప్పంబూని యాశత్రుం
జయున కిట్లనియె.

భక్తిలక్షణము.

రాజాత్మజా, నీకు సకలయోగ విషయంబులం
దెలుపుటకు మునుపు, భక్తియు ననన్యచింతయు
గలుగవలయు. ఈభక్తిమార్గము శ్రవణము, సంకీ
ర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వంద
నము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనమని తొ
మ్మిదివిధంబులు. అందు సద్గురునివలన సకలాగమ
ధర్మంబులువినుట శ్రవణమనంబడు; సద్గురుస్వామి
కంటెను నన్యమొకటియులేదనియు, నతఁడే కేవలా
త్తుండనియుఁ దలంచి యాతనిం బొగడుచుండుట
సంకీర్తనంబనంబడు; సద్గురుస్వామిచే నుపదేశింపం
బడినగురుమంత్రమును సదా మరువక జపించుచుం
డుట స్మరణమనంబడు; సద్గురుమూర్తియొక్క పాద
పద్మంబుల సదాకొలుచుచుండుట పాదసేవయనం
బడు. శ్రీగురుస్వామి యధివసించుచోటు, నలికిము
గ్గుపెట్టుటయు. సుగంధంబుల మేనంబూయుటయు,

నక్షత్రలఁబూజించుటయు, కుసుమములసమర్పించు
టయు, ధూపదీపావళిఁగల తాంబూలంబులఁదృష్టునిఁ
గాఁ జేయుటయునను నీయెనిమిది విధంబులగుపూ
జలచే సద్గురుమూర్తికి సంతోషమునుబుట్టించుట
యర్చనయననంబడు; ప్రతిదినంబును త్రికాలంబుల
సాష్టాంగదండప్రణామంబులఁదికరణకుద్ధిగాఁబదం
బులకు జ్ఞానేంద్రియంబులు సోకునట్లు సాగిలపడి
మొక్కుటవందనంబనంబడు; శ్రీగురుమూర్తియా
జ్ఞాననుసరించి కింకరునిపగిది వర్తించుట దాస్యమ
నంబడు; నిజగురుమూర్తియెడల ప్రియభావణం
డై స్నేహభావంబున మెలంగుట సఖ్యమనంబడు;
పరమాత్మ స్వరూపుండగు సద్గురుమూర్తికి, నిజా
పింగళనాడుల సంచరించు నాత్మస్వరూపునింగలిసి
సోహంభావనాసక్తచిత్తుడై, సుషుమ్నసాశ్చర్యప
కుండై, ప్రాణవాయువుల నర్పించుట యాత్మనివే
దనంబనంబడు. మఱియునీళక్తి మార్గంబు, బాహ్య
ము, అనన్యము, ఏకాంతము, అనిమూడువిధం
బులు. అందు సద్గురుమూర్తియొక్క సాకారస్వ
రూపంబునకు నర్చనవందనాది పూజలొనరించుట
పరోక్షజ్ఞానంబగు బాహ్యధక్తియనంబడు; సద్గు
రుస్వరూపంబగు పరబ్రహ్మంబునకన్న వేరొందులే
దని ప్రాణవాయువుల సద్గురువునకు నర్పించుట
యపరోక్ష జ్ఞానంబగు ననన్యధక్తియనంబడు;

౨౬ బ్రహ్మశాస్త్ర సంద్రోహయంబును

సద్రూప దిద్రూపంబులొక్కటియేయని నిశ్చయ జ్ఞానంబుగలిగి తాశ్వతసుఖానందంబగుట యేకాంతభక్తియనంబును. అని చెప్పిన వినిశ్చయమునందు సద్గురువునకు సమన్వరించి, మహాత్మా, మీచేబోధితంబగు నీభక్తిమార్గంబునమగ్రంబుగ నెఱింగితి. అష్టాంగలక్షణంబుల తెఱంగెఱింగింపుడనివేడిన, నామునీంద్రుండిట్లనియె.

అష్టాంగములలక్షణము.

రాజాత్మజా ! యోగాభ్యాసంబునకుఁ బూర్వమును, యోగాభ్యాసానంతరమును నశ్వసింపందగిన విధులు ఎనిమిదిగలవు, వానినేయష్టాంగంబులనంబడు. అందు యమ, నియమానన ప్రాణాయామంబులు పూర్వాంగంబులు. ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణ, సమాధులు త్తరాంగంబులు. ఇంకనొక్కొక్కదానివివరించెద శ్రద్ధాసక్తుండవై వినుము.

యమలక్షణము.

యమమనఃగా=శరీరసాధనము. ఇది సత్యము, దమ, తమ, ధృతి, మితాహారము, ఆర్జవము, బ్రహ్మచర్యము, ఆస్త్రేయము, అహింస, శౌచముని ఐది విధంబులు. అందుఁ జూచినది జూచినట్లును, విన్నది విన్నట్లును, నున్నది యున్నట్లును దృఢక చెట్టులయు, మాన, ప్రాణ, చిత్తభంగంబుల సమయంబుల గల్గెల్లాడుటయు నొకరిమేలుకొలుకు బొంకుట

యు, సత్యమనంబడు. ధర్మార్థసాశనంబులును, హిత
 బౌంధవజనక్షయంబులును, జాలిద్యోపద భ్రంశా
 వమానంబులును, ధిక్కారవ్యాధిశాపంబులునుజూ
 చుటచేతనైనను, వినుట చేతనైనను, ననుభవిం
 చుటచేతనైనను గలుగు కరుణారసంబు దయు
 యనంబడు. తమమనఃగాఁ శాంతము. ఇదియాత్మా
 నాత్మవివేకము; ఇహముత్రార్థఫలభోగవిరాగము,
 శమాది షట్కమనంపత్తి, ముముక్షుత్వము, అని
 నాల్గువిధంబులు. అందు ఆత్మలక్షణమిట్టిది, అనా
 త్మయగు దేహాలక్షణమిట్టిది, పరబ్రహ్మ లక్షణమి
 ట్టిది, ప్రపంచలక్షణమిట్టిదని విచారించుటయాత్మా
 నాత్మవివేకంబనంబడు. ఇహలోక సుఖంబులును,
 స్వర్గలోక సుఖంబులును, తుచ్ఛంబులు, నసత్యంబు
 లనియెంచి, వానియందలి యాశవిడుట, ఇహము
 త్రార్థఫల భోగవిరాగంబనంబడు; అంతరింద్రియ
 బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహంబు గలిగి, కామక్రో
 ధాదుల నెడు సరివడ్లర్గంబులఁదగులువడక, శమద
 మూదులుగలిగి వర్తించుటయే శమాదిషట్కమ
 నంపత్తియనంబడు; ఆత్మజ్ఞబ్రహ్మమనియు, ఆత్మక
 న్యమైన వస్తువు వేటొకటిలేదనియు, సామూహ
 వములతోఁగూడిన ప్రపంచంబు దబ్బరయనియు,
 కాలత్రయావస్థాత్రయంబుల నశించనిపరబ్రహ్మమే
 సత్యమనియు నెంచి, నిరతిశయానందమును బొం

౨౮ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

దుట ముముక్షుత్వమనంబడు. గురుభక్తియను సమ
గొడ్డలిచే నిండియు సంసారమును భేదించుట
యందుగలిగిన ధైర్యంబు ధృతియనంబడు. ఎక్క-
సముగాక కొంచెము తక్కువగా భుజించుట.
మితాహారంబని చెప్పంబడు. కపటముగాని చక్క-
నైన రాజయోగంబనుష్ఠించుట, అర్జవమనంబడు,
పరకాంతాసోదరుడై నిజకాంతమపుత్రేచ్ఛంజేసి,
ఋతుకాలంబులఁగలిసి తనివినొందుట బ్రహ్మచర్య
యనంబడు. తనకంతటి కష్టకాలము సంభవించి
నను, పరులసాము నడవారించుటకు మనంబునఁ
దలఁపక, యపహరింపుమనినోటంజెప్పక, తానును
జేతముట్టకయుండుట అస్తేయంబనంబడు. పిపీలిక
ముమొడలు బ్రహ్మపర్యంతముగాగల, సమస్త
ప్రాణికోటి యెడదయగలిగి, మనోవాక్కాయం
బుల హింసచేయకుండుటయు, విద్యుక్తంబులగు
యాగములయందు దేవప్రీతిగాఁ బశువులదోరిం
చుటయు అహింసయనంబడు. జలములచేతను,
సుగంధాది లేపనములచేతను, శరీరంబుకుద్ధిరుణి
చుట బాహ్యజ్ఞానంబనియు, కామక్రోధాది దుష్ట
గుణులనడంచి, యాణవ, కార్మిక, మూయిక, మూ
యేయ, తిరోధానంబులను పంచవిధ మలంబుల
తోడ మానసంబు నిర్మలంబుగావించుట యంత
శ్శాచంబనంబడు.

నియమలక్షణము.

నియమమనఁగా—శరీర క్రత్యగ్వస్తువుల యొక నిత్యాచరణక్రియ. ఈనియమము, తపము, సంతోషము, అస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము, అని పదివిధంబులు. తపమనఁగా—పుణ్యకర్తాచరణము. ఇదికాయసంబంధము, వాక్సంబంధము, మనస్సంబంధములని మూడువిధంబులు. అందుఁ బెద్దలఁబూజించుట, బాహ్యపరిశుద్ధి, యడకువ, బ్రహ్మచర్యము, అహింసయును గలిగియుండుట కా యస్సంబంధంబైన తపరబునాబడు; ఇతరులనొప్పించక సరసంబుగ సత్యవచనంబులాడుటయు, వేదంబుల వఱించుటయుననునవివాక్సంబంధంబైనతపంబనంబడు; మనోనిగ్రహము, వైరాగ్యము, మనశ్శుద్ధిగలిగియుండుటయుననునవిమనస్సంబంధంబైనతపంబనంబడును. శుభాశుభ కార్యంబులలేదదానుకూల్యకాలంబుల నిర్వర్తింపుచు, దురాశనుం చొందక, తనకు లభించినమట్టుకు దృష్టి నొందియుండుట సంతోషమనంబడు. భగవంతుఁడొకఁడున్నాఁడనినమ్మి, పానియెడ భయభక్తి శ్రద్ధలుగలిగియుండుట యాస్తికత్వంబనంబడు. దానమనఁగా—ఈవి; ఇదితనకుఁ గల్గదవ్యంబునగొంతయొసంగుట తానుబొందినధనమున కానుకూల్యంబుగనడుచుట, అపూర్వవస్తువు

లనొసంగుట, ధనమిచ్చువానింజూపించుట, యొకని యప్పుతీర్చుటయని యైదువిధంబులు. భగవంతుని యెనిమిది విధంబులచే నర్పించుట భగవదర్చన యనంబడు. సద్గురుమూర్తివలన సకల తత్వార్థంబులవినుట వేదాంతశ్రవణమనంబడు. అద్వైతావలంబనముచేయక, మతాంతరంబులందగిలి బ్రహ్మజ్ఞానతత్పరులగు నార్యులచే, దూరీకృతుండగుటం జేసి యవమానంబునొందుట లజ్జయనంబడు. శాస్త్రుచింతనాదులచేగలుగు నర్థనిర్ణయజ్ఞానముమతి యనంబడు. వేదార్థంబును, బ్రణవస్వరూపంబును నగు గాయత్రీమంత్రాక్షర ద్వయంబును స్మరించుట జపమనంబడు. సద్గురునాజ్ఞాననుసరించి, తాను జ్ఞాన స్వరూపుండగు నంతవరకు, యోగమార్గంబులఁజక్కఁగా ననుభవించుటే వ్రతంబనంబడు.

ఆసనములలక్షణములు.

ఆసనమనఁగా సమాధులసలుపుతఱిగూర్చుండువిధము. ఇది స్వస్థికాద్యనేక విధంబులఁజెప్పంబడుచుండు. అందు జంఘలకును, దొడలకునునడుమఁబాదంబులంజొనిపి, దేహమునుజక్కఁగానిక్కించి కూర్చుండుట స్వస్థికాసనంబనంబడు. వామపాదగుల్ఫంబును కుడిపీపుత్రక్కఁగాను, కుడికాలిమడిమను, వామవృష్టపార్శ్వంబుననుగడియించి, యొకయోకాలిపై మఱియొకటింజేర్చి చక్కనిక్కిఁకూ

ద్బుండిన, గోముఖాననంబనంబడు, వామాంకంబున
కుడిపాదంబును, దక్షిణాంకంబుపై నెడమ పాదం
బునునునిచి, దక్షిణపాదాంగుష్ఠంబును దక్షిణకరం
బునను, పామపాదాంగుష్ఠంబును వామకరంబునను
బట్టి, చుబుకంబును హృదయంబునంజేర్చి కూర్చుం
డుట పద్మాననంబనంబడు. రెండుతోడలపై రెండు
పాదములనుజేర్చి, శరీరమునువక్రంబుగానిలిపి కూ
ర్చుండిన, వీరాననంబనంబడు. ఇంక ననేకవిధంబు
లగు నాననంబులునుగలవు. అవియన్నియును రాజ
యోగంబునకు నిరర్థకంబులు.

ప్రాణాయామలక్షణము.

ప్రాణాయామంబనఁగా=నాసికారంధ్రంబుల
సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకంబుగాని
రోధించుట. ఇది ప్రాకృతము, వైకృతము, కుంభకం
బుని మూడువిధంబులు. అందు రేచకపూరక స్వ
రూపంబగు నజపాగాయత్రీమంత్రంబును బ్రతిదినం
బును నిరువదియొక్క వేలయారునూరు జపించుచు
నాథారాది షడ్చక్రస్థానాధిపతులకు నియమంబు
చొప్పున నమర్పించుటే ప్రాకృత ప్రాణాయామం
బనంబడు. రేచకపూరక కుంభకంబులచేత, హం
సయొక్క యూర్ధ్వధస్సంచారంబుల నేకంబుచేసి,
ప్రాణాపానంబుల నొకటిగాజేర్చుట వైకృతప్రా
ణాయామంబనంబడు. వామగుల్ఫంబును గుదస్థాన

3.1 బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

మును బంధించుటయనెడు మూలబంధముచేతను, దక్షిణగుల్ఫంబున నాభినిగప్పుటయనెడు నుడ్వాణబంధముచేతను, హృదయంబున చుబుకంబును గదియించుటయనెడు జాలంధరబంధముచేతను, హంససంచారత్రోవల నడ్డగించి కేవలకుంభకంబున నిలుచుట కుంభక ప్రాణాయామంబనంబడు. వీనినే యోగపూర్వాంగంబులనంబడు. అనిన నారాజపుత్రుండు సంతసించి, మహాత్మా, యోగపూర్వాంగంబులంచెలిసితి. ఇంక నుత్తరాంగంబుల సెలవిండునన, నామునీంద్రుండిట్లనియె.

ప్రత్యాహారలక్షణము.

ప్రత్యాహారమనఁగా విషయంబులవలసనింద్రియంబులమరలించుట; అనఁగా సుశబ్దాపశబ్దములవినుటయు, శీతోష్ణముల స్పర్శముచేఁచెలిసికొనుటయు, వర్ణపరిమాణంబగు వివిధరూపంబులఁజూచుటయు, వడ్రసంబులరసనేంద్రియము ద్వారానెఱుఁగుటయు, సుగంధదుర్గంధాదుల ఘ్రాణేంద్రియము ద్వారామూర్ఛానుటయు, మంచిసెబ్రలనోటితోఁబిలుకటయు, దానధర్మంబులఁ జేతులతోఁజేయుటయుఁ బుచ్చుకొనుటయు, పాదములతోగమనాదులుచేయుటయు, గుప్యేంద్రియంబుతోనురతానందంబులఁజెందుటయు, మల విసర్జనాదులు హయురింద్రియముతోఁజేయుటయు, మనంబునసం

శయించుటయు, బుద్ధిచేనిశ్చయించుటయు, జిత్తంబున సంకల్పంబునొందుటయు, అహంకారముచే దాననునభిమానమును బొందుటయునను, నీచతుర్ శేంద్రియంబుల వానివాని వ్యాపారంబులతోడ మరలించుట ప్రత్యాహారంబనంబడు.

ధ్యానలక్షణము.

ధ్యానమనఁగా=చాంచల్యములేక భగవంతుని మనంబునందలంచుట. ఇది సగుణము, నిర్గుణమని రెండువిధంబులు. అందుఁద్రిగుణంబులకు నామరూపములనుగల్పించి ధ్యానించుట సగుణధ్యానంబనంబడు; పరమహంసుని సూర్థ్వముఖంబుగానడిపి ప్రణవాక్షరద్వయమును జిత్తమునఁజేర్చి తదేకనిష్ఠాపరుండు స్మరించుట నిర్గుణధ్యానంబనంబడు.

ధారణలక్షణము.

ధారణయనఁగా=భగవంతునిదృష్ట మజీయోకటియునెఱుంగక యెల్లప్పుడు వానియందేమనస్సునిలుపుట. అనఁగా, షట్చక్రంబులయందుహంసతిరుగునప్పు డాయాచక్రాధిపతులగు గణపత్యాద్యధిదేతలకు తన్నియమ సంఖ్యనుమనంబున నిలుపుట.

సమాధిలక్షణము.

సమాధియనఁగా=మనోలయము. ఇది సవికల్పమనియు, నిర్వికల్పమనియు రెండువిధంబులు. వివిక్తప్రదేశంబుల కృష్ణాజనంబుపై కూర్చుండి, నియ

మంబుబూని ప్రణవేతరంబులగు పంచాక్షరి, య
ష్టాక్షరి మొదలగు మంత్రములను జపించుట సవికల్ప
సమాధియనంబడు; దేశకాల నియమంబులు లేక,
సర్వకాల సర్వావస్థలయందును జిత్తమును బ్రణవ
స్వరూపుండగు హంసునితోలియ్యపఱచుట నిర్విక
ల్పసమాధియనంబడు. ఈపైఁజెప్పబడిన నాల్గిం
టిని యుత్తరాంబులని చెప్పబడును. అనినవిని
శత్రుంజయుండు ప్రముదితాత్ముండై సద్గురునింగని,
మహాత్మా, అష్టాంగలక్షణంబులఁ జక్కగా నెఱిం
గితి, నింక చతుర్విధయోగంబుల వివరింపుండనిన
నామునివరుండిట్లనియె.

రాజపుత్రా ! మంత్రయోగమనియును, లయ
యోగమనియును, హఠయోగమనియును, రాజ
యోగంబనియును యోగంబులు నాలుగువిధంబులు.
అందు షడ్భూతంబులయందును, నిష్ఠదేవతా ప్రార్థ
నాదులయందును, యాగాదులయందును, షోడశ
కర్మములయందును వేదోక్తనియమంబులయందును
గల సప్తకోటి మహామంత్రములను, పూజా, జప,
నియమాదులచేత, జపించుట, పూజించుట, లోన
గునవి మంత్రయోగంబనంబడు. మనస్సు బిందువు
నందును, బ్రాణంబును కళయందును, మనోప్రా
ణంబులనాదమందును లియ్యపఱచి, చిత్కళాదుల
దర్శించుచుఁ గొందఱును, మఱిగొందఱు షడ్చక్రం

బుల హంసునినిలుపుచు, మనంబు లయింపంజేయు
చుందురు. వఱికొందఱు. జిహ్వంతరజిహ్వలనేకము
చేసి, మారుతమును బిగియంబట్టి, హంసునినాఱ్ఱా
చక్రమందేనిలుపుచుందురు. వఱికొందఱునిజశరీరం
బున హంసనులయింపంజేసి, పరకాయంబులఁబ్రవే
శించుటచేతను, ననేకవిధంబుల నీలయయోగంబు
సాధింతురు. హఠయోగమనఁగా=ఇంద్రియములకు
స్వభావజన్యంబులగు వృత్తులఁ బలాత్కారముగా
మరల్పుట. కొందఱు పాయురింద్రియంబున జలం
బులాకర్షించి దేహంతర్గతంబులగు మలంబులబైట
విడిచి. కంఠగతంబులగు, కఫపిత్తాదులఁగ్రక్కుచు,
షష్ఠసంబులవర్జించి, ప్రాణంబునిరోధించి, హంసను
కేవలకుంభకంబుననిలిపి, కాయసిద్ధినిఁబొంది, య
ణిమాదియష్ట సిద్ధులనంది, దూరదృష్టి శ్రవణాదు
లును, గగనసంచారంబునుగలిగివర్తింతురు, దీనినే
హఠయోగంబనంబడు. ఈమంత్ర-లయ-హఠయో
గులు బ్రహ్మసాక్షాత్కారము లేనివారుగానమో
క్షోహులుగారు. అనిన విని యాశత్రుంజయుండు
గురుమూర్తింగాంచి, మహాత్మా, మీరిప్పుడానతి
చ్చిన త్రివిధంబులగు యోగంబులు కష్టసాధ్యం
బులు. రాజయోగపద్ధతిం దెలిపినన్నఁగృతాద్ధునిఁ
గాఁజేయుఁడనిన, నామునీంద్రుండిట్లనియె.

రాజయోగపద్ధతి.

రాజనందనా, రాజయోగమనఁగా శరీరకష్టము లేక సర్వవృత్తులఁజేయుచుఁ జిత్తమునుమాత్రము విలక్షణుండగునాత్మనియందు లియ్యపఱచుట. ఇది గృహస్థాశ్రమ తత్పరులకు మిక్కిలియానుకూల్యంబు. ఇది సాంఖ్యతారక అమనస్కంబులని మూడు విధంబులు. అందు సాంఖ్యంబు తత్త్వవిచారంబును, తారకంబు సంసారదారకంబును, ప్రణవస్వరూపంబును, జిత్తవిశ్రాంతియునునగు నిర్వికల్పసమాధి. అమనస్కంబు యోగామనస్కమనియు, జ్ఞానామనస్కంబనియు రెండువిధంబులు, వానిం బిమ్మట వివరించెద. ముందు సాంఖ్యవిచారంబరయుమని యిట్లనియె.

సాంఖ్యయోగలక్షణము.

రాజాత్మజా ! ఆదియందు సకలగుణశూన్యమై పంచావస్థలులేనిదై, కాలత్రయంబులఁ బొరయసిదియై, ఉపాధిస్వయ దోషరహితమై, నిరంజనమై నామరూపంబులులేని సర్వవ్యాపకంబగునచల బ్రహ్మంబుగలదు. దానియందు స్వయంభువును, సర్వసాక్షి స్వరూపుండును, మహాకారణశరీరుండగుహరణ్యగర్భుండను, నవ్యాకృతుండొక్కండువొడమె. అతఁడే సర్వసాక్షి స్వరూపుండగు పరబ్రహ్మంబు. ఆపరబ్రహ్మంబునందు గఘ్నరంబుననుండు తావి

యుంబోలె. కారణశరీరుండగు ప్రాజ్ఞుండనుమూల ప్రకృతియొకటి ప్రకాశించుచుండును. ఇతఁడే అవిద్యోపాధిగల జీవుండనంబడును. ముందుచెప్పిన హిరణ్యగర్భుడే ఈశ్వరుండనంబడును. ఇవేజవేశ్వరులయుత్పత్తివివరము. ఇంకశరీర పంచీకరణ లక్షణంబుల నెఱింగించెద.

స్థూలపంచీకరణలక్షణము.

రాజపుత్రా, స్థూలసూక్ష్మకారణంబులకు వేరువేరుగా పంచీకరణంబులుగలవు, అందు, ఆకాశవాయురగ్ని జలపృథ్వీలైదును, సమప్తివ్యప్తిభేదంబుల నొక్కొక్కటియు రెండుగావిభజింపబడి యిరువదియైదుతత్వంబులయ్యె. ఇవియే తామసగుణాత్మికంబైన స్థూలశరీరంబు. ఈస్థూలపురుషునే విశ్వుడని చెప్పంబడును. ఈవిశ్వనకు, ఆకాశతత్వంబులును, సంతరీంద్రియంబులునునగు జ్ఞానమనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబులును, వాయుతత్వంబులును పంచప్రాణంబులునునగు సమానవ్యానోదాన ప్రాణాపానంబులును, అగ్నితత్వంబులును జ్ఞానేంద్రియంబులునునగు శ్రోత్రత్వకుచక్షుజిహ్వాఘ్రాణంబులును, జలతత్వంబులును నగ్నితత్వంబులకు విషయంబులునునగు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులును, పృథ్వీతత్వంబులును గర్భేంద్రియంబులునునగువాక్పాణిపాద గుహ్యపాయువులు

నుగూడి స్వరూపనిర్ణయంబయ్యె. ఇక వీనిస్వభావ జన్యకృత్యంబుల వివరించెద. జ్ఞాతసమానవాయు పునుంగూడి, శ్రోతేంద్రియము ద్వారాశబ్దమును గ్రహించి, వాగింద్రియము ద్వారామాటలాడుచు న్నది. ఈజ్ఞాతయే మనోరూపకమై వ్యానవాయు పునుంజేరి, త్వగింద్రియము ద్వారా స్పర్శనుగుఱ్ఱై టిగి, పాణింద్రియము ద్వారా దానధర్మపరిగ్రహంబులఁజేయుచున్నయది. ఈజ్ఞాతే బుద్ధిరూపకమై, యుదానవాయుపునుంగలిసి, చక్షురింద్రియము ద్వారా నానారూపంబులఁజూచుచుఁ బొదముల తోగమనాగమనములుఁజేయుచున్నయది. ఈజ్ఞాతయే, చిత్తరూపకమై ప్రాణవాయుపునుం గూడి జిహ్వేంద్రియము ద్వారా షడ్రసంబులఁ చవియె టింగి, గుహ్యేంద్రియము ద్వారా విషయాదుల సుఖించుచున్నయది. ఈజ్ఞాతయే, అహంకర్తృత్వమునుబొంది, యపానవాయుపునుం గూడుకొని స్థూణేంద్రియము ద్వారా సుగంధ దుర్గంధంబుల మూర్ఛిని, పాయురింద్రియము ద్వారా మలవిసర్జనముచేయుచున్నది. ఇవి ప్రకృతికి స్వభావజన్య వృత్తులు. వీనితో మనంబునుగూడి యీప్రపంచ సృష్టలంజరువుచుండును.

సూక్ష్మపంచీకరణలక్షణము.

శ్లోకం॥ “పంచప్రాణమనోబుద్ధి । దేశేంద్రియ

సమన్వితం! అపంచీకృతభూతోద్ధం । సూక్ష్మేంగం
భోగసాధనం॥” అని చెప్పటచేత పంచప్రాణంబు
లగు, సమాన, వ్యాన, ఉదాన, ప్రాణాపానంబులును,
మనస్సును, బుద్ధియును, జ్ఞానేంద్రియంబులగు, శ్రో
త్రత్వకుచక్షు జిహ్వప్రూణంబులును, తద్విషయం
బులగు శబ్దస్వరూపరస గంధంబులునుజేరి, సూ
క్ష్మపంచీకరణంబయ్యె. ఇందుకర్తేంద్రియంబులును.
చిత్తా హంకారంబులును లేకపోవుటచేత దీనినే
సమాధిలక్షణమనంబడును.

కారణపంచీకరణలక్షణము.

నేత్రంబునంగలుగు, నీల, ధూమ్ర, కృష్ణ, శ్వేత,
పీతవర్ణంబులే, యాకాశాది పంచమహాభూతంబు
లు. ఇవియే స్థూలసూక్ష్మభూతంబులకు కారణ
భూతంబులు. మఱియు, చిత్తంబు జ్ఞానసంసర్గంబు
నుంబొంది, సర్వేంద్రియ సాంగత్యంబునువిడిచి,
చిన్నయునియంచే కూడియుండుట కారణస్వరూ
పునిలక్షణము. అనిచెప్పిన శత్రుంజయుండు ‘సద్గు
రువర్యా’ నేనీసాంఖ్యసూత్రంబును, చిన్ననాటనే
నాదుతండ్రికింగురుండగు భరద్వాజ మహామునీం
ద్రునిచేవినియున్నాడను. దేవరవారిక నాకుందార
కోపదేశంబుసేయుండనిన నామునీంద్రుండిట్లనియె.

తారకయోగలక్షణము.

రాజపుత్రా, తారకమనఃగా=సంసారంబుధి

నిదాటించునది. ఈ తారకమునే ప్రణవమనంబడు. ఈశరీరంబున సర్వేంద్రియ సాంగత్యంబువిడనాడి త్రిగుణంబులులేని సుషుప్త్యావస్థయందు పైతము నేది సూర్యచంద్రులను నిడాపింగళనాడులయందా రోహణావరోహణంబులుగలిగి వర్తించుచున్నదో యట్టిహంసుని గురుముఖంబుననెఱింగి, చిత్తస్వరూపుండగు జీవుండు తదేకనిష్ఠాపరుంజై ధ్యానించుటయే తారకయోగమనంబడు. శ్లో॥ “దేహూ దేవాలయఃప్రోక్తో జీవోదేవస్సనాతనః । త్యజేదజ్ఞానంనిర్మల్యం । సోహంభావేనపూజయేత్” అనుటచే నీశరీరంబును దేవాలయంబుననుండు జీవుంజే బ్రహ్మమగుననితలంచి, యజ్ఞానంబను నింద్రియ సాంగత్యమునువదలి, నిర్మలుంజై సోహంభావమునే జపింపవలయును. దీనినేయజపాగా యత్రియనియు, బ్రహ్మసూత్రంబనియుఁ జెప్పంబడును. దీనిని జ్ఞానేంద్రియంబగు జిహ్వాయనుచిత్తమును హత్తించి, దినమునకు నిరువదియొక్క వేయిన్నారూరూ జపింపవలయును. తద్వివరంబెట్టిదనిన, శ్లో॥ “ఆథారేలింగనాభాహృదయ సరసిజేతాలుమూలేలలాటే । ద్వేపత్రేఱుడ శారేద్విద శదశదళేద్వాదశార్థేచతుషే । వాసాంతేబాలమధ్యేడఫ కరసహితే కంఠమూలేస్వరాణాం । హంతుంతత్త్వాత్థయ క్తం సకలదళయుతం వర్ణరూపంనమామి॥ శ్లో॥ “షట్చ తానిగ

జేశాయ! షట్పహస్రంస్వయంభువే! విష్ణువేషట్పహస్రంతు! షట్పహస్రంపినాకినే । సహస్రమాత్మనేచైవ । సహస్రంపరమాత్మనే । సహస్రమేకంగురవే! అర్పయామి కృతంజపం॥” అని చెప్పి బడియున్నదిగనుక, వ, శ, ష, స, యనునాల్గుదశరంబులుగలదశరంబులుగలిగిన, ఓంకారబీజస్థానంబగు, నాథారకమలంబునకధిపతియైనవి నాయకునకునాహ్నురుజపంబులను; లింగస్థానంబున, బ, భ, మ, య, ర, ల, యనునారక్షరంబులుగల దశరంబులుగలిగిన, నకారబీజస్థానంబగు స్వాధిష్ఠాన కమలమున కధిపతియైన బ్రహ్మదేవునకు నారువేలుజపంబులను; నాభిస్థానంబున, డ, ఢ, ణ, త, థ, ద, ధ, న, ప, ఫ, యనుపదియొక్కరంబులుగల దశరంబులుగలిగిన, మకారబీజస్థానంబగు మణిపూరకకమలంబున కధిపతియగువిష్ణుదేవున కారువేలుజపంబులను; హృదయస్థానంబున, క, ఖ, గ, ఘ, ఙ, చ, ఛ, జ, ఝ, ఞ, ట, ఠ, యను ద్వాదశాక్షరంబులుగల దశరంబులుగలిగిన శివరబీజస్థానంబగు ననాహతకమలంబున కధిపతియగు శివదేవునకు నారువేలుజపంబులను; కంఠస్థానంబున, అ, ఆ, ఇ, ఈ, ఉ, ఊ, ఋ, ౠ, ఌ, యనుపదియారచ్చులుగల దశరంబులుగలిగిన, వా-బీజాక్షరస్థానంబగు విశుద్ధకమలంబున కధిపతియగుశేవునకు

౪౨ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

వేయిజపంబులను; భూమిధ్యంబున, హం, తుం, అనురెండువర్ణంబులుగలదశములుగలిగిన, య-య నుబీజాక్షరస్థానంబగు నాజ్ఞాకమలంబునకు నధిపతి యగుపరమాత్మనకు వేయిజపంబులను; ఫాలభాగంబున సర్వవర్ణంబులుగల వేయిదశంబులుగలిగిన, రాం-బీజస్థానంబగు సహస్రారకమలంబున కధిపతియైన సద్గురుమూర్తికి వేయిజపంబులను నర్పింపవలయును. అని యష్టాక్షరీమంత్రంబు నుపదేశించి సోహంభావనాసక్తచిత్తునిం జేసిన, నాశత్రుంజయుండు ముదంబంది, 'మహాత్మా' దేవరవారాసతిచ్చిన యష్టాక్షరీమంత్రంబునధం-అనునక్షరంబునకుఁగమలంబుగానమి నామనంబు సందియంబునొందుచున్నయది. అనిన నామునీంద్రుండెట్లనియె. మానసపుత్రా, ధం-అనుబీజాక్షరంబునాదబ్రహ్మంబునలియ్యుపడియున్నయది. తద్వివరంబమనస్కయోగంబున వివరించెద. ఇప్పుడు పద్మాసనస్థుండవై రెండుజాములకాలము తదేకనిష్ఠాపరుండవై పరమహంసుని నీచిత్తంబునంగూర్చి జపించుచుండుము. అని చెప్పిన, నతండటులఁ జేయుచుండెను. ఇట్లునిండువై రాగ్యంబుతోఁ జిత్తంబును నాత్మారామునియందే లియ్యుపఱచినిర్వికల్పసమాధియందుండఁగా, దేవమునియగునారదుండు స్వర్గలోకంబునకుంబోయి దేవేంద్రునకుంజెప్పిన, నాపాకారితత్తరపడి తనరాజ్యంబు

గొనునేమోయనిమనంబున దిగులొంది, ఉచ్చైశ్చత్ర
 వారూఢుండై వచ్చి యాశత్రుంజయునకుఁ బ్రత్యక్షం
 బై, రాజనందనా, నీసమాధినిజాలించినీకువలసినవ
 రంబులువేడుమనిన, నాతండుచిత్తమునుమరలించి,
 కన్నులుదెఱచిచూచిగురువునకునమస్కరించిన, నా
 ముద్గలమహాఋషి, రాజపుత్రా, నీయోగంబునకు
 మెచ్చి ప్రత్యక్షంబైన నీదేవేంద్రునకు నమస్కరిం
 పుమనిన, నాశత్రుంజయుండు దేవేంద్రునకు నమ
 స్కరించి, దేవరాజా, నాదు పూర్వపుణ్యఫలంబు
 నంజేసి మీదర్శనంబయ్యె, నాయోగంబుసిద్ధినొం
 దె నాపుడు నాశచీపతి, రాజకుమారా, నీవలెగు
 రూపదేశమైనతోడనే యింత దీర్ఘసమాధి సల్పిన
 వారింజూచి / మెఱుంగను, నీమనోదృఢత్వంబునకు
 సంతసించి, నీకోరికలు సఫలంబులంజేయ నీకుం
 బ్రత్యక్షమైతిసనిన, నతండు, దేవదేవా నేనిహా
 ముండనై గురునాజ్ఞననుసరించి ధ్యానతత్పరుండ
 నై యుంటిఁ గాని వేగొండుకోరికలేదనిన నాపాక
 తాసనుండు సంతసించి, యాతని కపూర్వాశ్రు
 రాజంబులనొసంగి, “రాజకుమారా, నీధనుర్గురుం
 డగు వీరవర్చుచేసీబడిన జితారిమత్తనుచంద్రాయు
 ధంబు సర్వశత్రు నాశనకరంబు, దానినొక యక్షు
 డుశక్తిప్రసాదంబునంబొంది నీగురునకిచ్చె, నతండు
 నీకునొసంగెను. అట్టియాచంద్రాయుధంబుచేమహీ

మండలనాయకత్వముంబొందు”మనిచెప్పి యంత
 థానుండా యెసని చెప్పిన, వినిధర్మనందనుండు దేవస్థా
 నమునీంద్రునకునమస్కరించి, ‘మునీంద్రా, శత్రుం
 జయమహారాజానకు ముద్గలమహాఋషిబోధించిన
 జ్ఞానోపదేశంబంతయు నెఱింగింపు’డనిన నతండ్రి
 ట్లనియె.

గద్యః ఇది శ్రీమద్రమారమణచరణ సేవాముదితచారిత్రుం
 డును, సుధాకర వంశవయః పారావారరాకాసుధాకరుండును,
 ఆత్రేయగోత్రపవిత్ర ఆదివెలమకులప్రసూనుండును, సకలనిగ
 మాగమవేద్యుండును, అచలుండునునగు పోకల-శేషుచలము
 నాయనివారపుత్రుండగు, పోకల-వేంకటనరసింహారావునాయ
 నిచేరచియింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానచంద్రోదయంబను శత్రుంజ
 యమహారాజాచరిత్రమునందలి ద్వితీయాధ్యాయము.

శ్రీమద్వేదాంతస్వరూపుండగు దేవస్థానమునీ॥

తృతీయాధ్యాయము.

శ్రీమద్వేదాంతస్వరూపుండగు దేవస్థానమునీ॥
ద్రుండుయుధిష్టురునింగని, ధర్మనందనా, అట్లు ముద్గ
లుండు సాంఖ్యతారకంబులందెలిపి, యమనస్క
యోగంబెఱింగింపంబూని యాశత్రుంజయమహా
రాజనకిట్లనియె. రాజనందనా, నీదగునశ్రాంతప్ర
ణవధ్యానంబునంజేసి దేవేంద్రుండు నీకుప్రత్యక్షం
బయ్యె. కావున నీకు నిటవైసకల సాంబ్రాజ్యప
ట్టాభిషేకంబును నప్తైశ్వర్యప్రాప్తియు మోక్షసి
ద్ధియుగలుగుననుటకు సందియంబులేదు. ఇకనమన
స్క భావంబెఱింగించెద, శ్రద్ధాసక్తుండవై వినుమ
నియిట్లనియె.

అమనస్కలక్షణము.

మానసపుత్రా, అమనస్కమనఃగౌ=మనస్సును
మాయావాగురంజిక్కనీయక, కేవల బ్రహ్మనంద
మునందేలియ్యపఱచుట. “శ్లో॥ దేహేతుపశ్చిమే
భాగే । వీణాదండాఖ్యదేహభృత్ । దీర్ఘాస్థిమూర్ధ
పర్యంతం । బ్రహ్మదండితీకధ్యతే॥ తస్యాంతేసుషిరం
సూక్ష్మం, బ్రహ్మనాడీతీసూరిభిః । ఇడాపింగళయో
ర్మధ్యే । సుషుమ్నాసూక్ష్మగూపిణీ” అనుశ్లోకంబుల
ననుసరించి, కశ్యపాదిమహామునులును, ప్రహ్లాదాది
భక్తశిఖామణులును, నీశరీరంబునందలి పరమహంస
స్వరూపుండగునాత్మారామునికిం బశ్చిమభాగం

బుననుండు బ్రహ్మదండియను వెన్నెముకను నాథా
రంబుగాఁగొని, యిడాపింగళులను సూర్యచంద్రనా
డులయందు హంసుని రేచకపూరకంబులచేనడిపిం
చుచు, నాడబ్రహ్మమును లేపి, యినశశిమార్గంబులఁద
ప్పించుచు, నజపకుండలికి సముఖముగా లేవదీసి
కుంభించుచు, నాయజపకుండలిని భేదించి, హంసుని
సూక్ష్మంబగు సుషుమ్న నాళమున జొప్పించి, కుద్దా
సనంబునంగూర్చుండి, నడుమును నిక్కించి, వదనం
లించుకనంచి, శిరమును వృక్షకుడ్యాదులకుఁబూ
నికచేసి దంతంబులమధ్యను రసనేంద్రియమును
శ్లోకకరవ్రేలితోఁనూటుఁజేసి, పెదవులనుబంధించి,
మఱియొకవ్రేలిచే హంసునిసంచారత్రోవనడ్డగించి
వేరుమార్గంబుననడిపించుచు, రెండవచేతివ్రేళ్లచే,
నీలంపుజ్యోతులఁ జేరంబట్టి, ద్వాదశాంగుళములు
లేచించి, యష్టాంగుళములు పూరించుచు, హంసుని
నూర్థ్వకుండలిదాటింపంజేయుచు, తటిన్నండల,
మేఘమండల, చంద్రమండల, సూర్యమండల, నక్ష
త్రమండల, వియన్నండల, చిదాకాశ, ధారాకా
శంబులయందలి చిత్రవిచిత్ర కాంతులంజూచుచు,
లోవెల్లున వెలివెల్లుమంగలిపి, యచటసత్తామా
త్రుండును, నిర్విశేషుండును, కర్తృత్వభోక్తృత్వ
ములులేనివాఁడును, సచ్చిదానంద స్వరూపుండును
నగు బ్రహ్మస్వరూపంబునందు జీవస్వరూపుండగు

చిత్తునిలియ్యుపాచుటే యమనస్కంబనంబడు. దీని నేకుండలియోగంబుండ్రు. ఇదియోగమార్గంబుతెలుగు. దీనినిసాధించుట బహుకష్టతరంబు. కొందఱీయోగంబునంగన్నట్టుచిత్తశలను దర్శించుటకై యాయమనస్కయోగంబుదు స్తరంబనియెంచిముద్రపంచకంబుచేర, దచ్చితశలంగనుచుందురు. అవి ఖేచరి, భూచరి, మధ్యలత్యము, పద్మభి, శాంభవియనియైదువిధంబులు.

పంచముద్రలలక్షణము.

అందునేత్రములముకుళింపఁజేసియైనను, వికసింపఁజేసియైననుజూపును ద్రిప్పిభూమధ్యంబుననిలిపి, చిదాకాశమునుజూచునేని ఖేచర్లిముద్రయనంబడు. నేత్రములను గదలింపక నాసికాగ్రంబున దృష్టిని నిలిపిచూచునేనిభూచరిముద్రయనంబడు. అర్ధోన్మిలితనేత్రుండై నాసికామధ్యప్రదేశంబునజూపునిలిపి నిటలంబును దిలకించేనేని, మధ్యలత్యమనంబడు. శ్లో॥ “సర్వద్వారాః సయమ్య । మనోహృదినిరుద్యత । మూర్ధ్నాధాయాత్మనఃప్రాణ । మాస్థితో యోగధారణామ్॥” అను శ్లోకప్రకారం బింద్రియద్వారంబుల నారెంటిని నరికట్టి బహిర్ముఖంబైన దృష్టిని మనస్సును నంతర్ముఖంబుగాఁజేసి, హంసుని హస్తాగ్రచక్రంబునంజేర్చి, హ్రీమధ్యస్థానంబున దృష్టినిలిపి, యచటచోచుచిత్తశావిభూతిని, పండల

త్రయంబునుగనుచు, వీనులనాదంబు లాలకింపుచు, బిందువును జెడరనీకనిలిపెనేని పణ్డుఖియనంబడు. శ్లో॥ “అంతర్లక్ష్యంబహిర్లప్తీ । ర్నిమేషోన్మేషవర్జితా । ఏతేషాశాంభవీముద్రా । సర్వతంత్రేషుగోపితా॥” అనువిధంబున ప్రాణాదిదశవాయువులను, మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబుల నొకటిగాఁజేసి నేత్రములనుదెఱచి, చూపును జిదాకాశంబున హంసునిహత్తించి, యచటిచిత్క-శలంజూచుచుండేనేని శాంభవీముద్రయనంబడు. ఈపంచముద్రలు రాజయోగులకహంబులుగావు. ఇందులకొక్క యితిహాసంబుగలదు వినుమనియిట్లనియె.

విజయకేతుండను-మహారాజుచరిత్రము.

తొల్లి మగధదేశంబునకు రాజధానియగు ప్రతిష్ఠానపురంబును బాలించెడు జయకేతుండను రాజు సుధర్మయను భార్యయందు విజయ కేతుండను నొకపుత్రునింబడసెను. ఆరాజపుత్రుఁడు శైశవంబుమొదలు వేదాంతశ్రవణంబుసేయ నిశ్చయించి, నిజపురప్రాంత ప్రదేశంబుననుండు నొకమఠంబునకుంబోయి, యచ్చటి జోగులొడుకొను యోగాభ్యాసమహత్త్వంబుల నాలకింపుచుఁ దనకు పదియారేండ్ల ప్రాయమురాగానే నొక్కయోగీశ్వరునింజేరి, యాతనికి వివిధశుశ్రూషలొనరించి, యాతనియొద్ద పంచముద్రల లక్షణంబుల నెఱింగి,

యభ్యాసంబుచేయుచుండ, జయకేతుండు, తనపు
 శ్రుండు న్యాయశాస్త్రంబులును, ధనుర్విద్యయు
 నభ్యసించియు తాకికవర్తనం బెఱుంగనికతంబున,
 రాజ్యాహుండుగాక పోయెనేయని విచారంబు
 నొందిచింతింపుచుండ, నొక్కనాఁడు దేవమునియగు
 నారదుండేతెంచిసంగించి, యాతనిసత్యార్థయథ
 క్తుల నర్హ్యపాద్యాదివిధులంబూజించి, యర్హాసనం
 బునంగూర్చుండనియమించి, యాతనిపదంబులనొ
 త్తుచు విచారమనస్కుండై యున్నంజూచి యాము
 నీంద్రుండిట్లనియె. రాజచంద్రమా, నీవుసకలైశ్వ
 ర్యసంపన్నుండవై యుండియు, నిటుల చింతాపరీత
 చేతస్కుండవై యుండుటకుగతంబెట్టి యెఱిగింపు
 మనిన నతండిట్లనియె. తాపసవర్యానేననేకవ్రతం
 బులుసలిపియొకపుత్రునిరబడసితి. వాఁడుసకలవిద్య
 లునేర్చుకొనియోగాభ్యాసంబులజిక్కుపడియుండు
 టంజేసి తాకికంబు నెఱుంగఁడయ్యె. నేనికనెవరికీ
 నీరాజ్యంబుగట్టదు. అనిన విని యమ్మునీంద్రుండా
 రాజపుత్రునిదన సముఖంబునకురప్పించి యతని
 తోనిట్లనియె. రాజాత్మజా, రాజయోగంబు శ్రేష్ఠం
 బనియును, రాజయోగ్యంబనియును, సుసాధ్యంబని
 యును నెఱుంగనేరక, హఠయోగపద్ధతులంజిక్కు
 వడి కష్టంబులంబొందనేల? నీదగు పూర్వజన్మపు
 త్రాతంబునే నెఱుంగుదు. తొల్లినీవొక మునిపు

౫౦ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

త్రుండవై బదరికాశ్రమంబున ననేకవత్సరంబులు
హఠయోగాభ్యాసంబుచేసినవాడవు. కాబట్టి నీవీ
భవంబున రాజపుత్రుండవై జన్మించి యోగాభ్యా
సంబులందే యాసక్తిగలగి యున్నవాడవు. ఈజ
న్మంబునను రాజయోగివై యపరోక్షసాక్షాత్కా
రంబుననుభవింపకున్న నీజన్మంబునిరర్థకంబు. అనిన
విని యారాజపుత్రుండుమిక్కిలివిషాదంబునొంది,
మునివరా, నాయందుఁగరుణించి, నాకురాజయో
గంబు తెఱింగెఱింగింపుమనిన, నాదేవమునియిట్లు
నియె. రాజాత్మజా, నీకుదెలుపునంతటిసావకాశంబు
నాకులేదు. దేవేంద్రుండిప్పుడునారాకకై యెదురు
చూచుచున్నవాఁడు. అయిననీకొకయుక్తిఁజెప్పెద,
నీవు జంగాళదేశపురాజపుత్రియగు హేమకాంతా
నుణియను నానింబెండ్లాడి యాకాంతచూలంబున
ముక్తికాంతనుం బొందుమనిచెప్పి తిరోహితుండ
య్యెను. అంతనారాజసుతుండునారడమునివాక్యం
బులు వేదవాక్యంబులుగానమ్మి తనతండ్రితోఁదా
నాభేటంబునకైపోవలయునని కొందఱు పరిజనుల
వెంటఁగొని తనజననీజనకులయనుమతిఁబడసి పురి
నిర్గమించెను.

ఇట్లా విజయకేతుండు పెక్కడవులందిరుగుచుఁ
బెబ్బులందునుముచు, సుండాలంబులతుండంబులు
ండంబులుగావించుచు, భల్లూకంబుల భల్లంబులం

బొడుచుచు, ఖడ్గంబులఖడ్గంబులఁద్రుంచుచు, గి
టులనీఁటెలంఁగుచ్చుచునీరీతిననేకవిధంబుల మృగ
యావిహారం బొనర్చుచుం బోయిపోయి, యొక్క-
వటవృక్షంబుక్రిందవిడిసిదన్నుంబరియనుసరించువారి
నొక్కరినైనఁగానక యొంటరియై యడవులను ము
నిపల్లెలనుదాఁటిపోవుచు, మార్గంబున వన్యఫలం
బులభక్షించి నీరుఁద్రావుచు, విహారంబునకై సెల
యేళ్ల ప్రవాహములలో నీదులాడుచు, నరణ్యప్రదే
శంబంతయుంగడచి, బంగాళదేశోపకంఠంబునఁజేరి
రాజుచెంతకుంబోవనొల్లక నేవిధంబున నీహేమ
కాంతామణిం బరిగ్రహింతునోయనిచింతించుచుం
డఁగానచ్చటికిఁగొందఱుబ్రాహ్మణులేతెంచి, తాము
రాజగృహంబునకుఁబోయి స్వయంవరానంతరము
భూరిదక్షిణలంగొనవలయునని మాటలాడుచుండు
వార్తలనాలించి వారిలోనొక్కనింగని, భూసురో
త్తమా, యీయూరనేమి విశేషంబులనిన నాధరా
మరుండిట్లనియె. 'అయ్యా, ఈదేశంబునేలుజయి
నమహారాజునకు హేమకాంతామణియను నొకపు
త్రికగలదు. ఆకన్యారత్నమునకుస్వయంవరమహో
త్సవంబెల్లిజరిగెడు.' అనవుడు నారాజపుత్రుండు
యాబ్రాహ్మణునకు నమస్కరించి తనయశ్వంబునె
క్కి స్వయంవరస్థానంబునకుంబోయి యందుఁగల
నానాదేశపు రాజపుత్రులనుజూచి యచటనిర్మించి

యుండు హంసయత్రముంగని దానిక్రిందఁజూ
పట్టుముకురమునువీక్షించి దానిప్రక్కనుండు బాణ
బాణాసనంబులంగని, యాజంత్రమును సమీపించి
దానుధరించినధనస్సునెక్కువెట్టిబాణసంధానంబు
గావించి నెమ్మనమున నారద మహామునిని ధ్యా
నించి ధనుష్టంకారంబుగావించి దృష్టిముష్టిధారే
యుండై సమంత్రపూర్వకంబుగాఁబ్రయోగించిన
నాయాశుగంబున నగ్నిజ్వాలలుప్పతిల్లిచిటిలి పెటిలి
యనురవంబులతోమింటికెగసియాహంసనుగాల్చి
క్రిందఁబడనైచిన నచ్చటివారందఱును చేతులుతట్టి
మహానీయుండనికీర్తించువారును, మనల నవమా
నింపవచ్చెననువారును, సితఁడురాజమాత్రుండుగాఁ
డనువారును, నితండు హరుఁడోపురందరుఁడోలేక
రమావరుఁడోయనువారునునైరి. ఆజయసేనమహా
రాజునునల్లుని పట్టపుటేనుఁగుపై నెక్కించి యూ
రేగింపుగావించి తగువిడుదులనెలకొలిపి పురిశృం
గారంబుగావించి యొకశుభముహూర్తంబునదశ
విధవాద్యంబులతోడ నిరుపురకు మంగళస్నానం
బులొనరించి వివాహమహోత్సవముగావించెను.
ఆయయితపరేయి పడకటింట నావిజయకేతుండు
హేమకాంతామణింగని, ప్రాణనాయకీ, నాకురాజ
యోగంబుఁజెలియుపద్ధతి నెఱింగింపుమనిన, నాచిస
రుహపత్రనేత్రి యాతినింగని, నాథా, కొన్నిదినం

బులుతడయుము, పిమ్మట మనమిరువురము నాదు
గురుండగు దృశ్యమహామునిచేతకరిగి, యతనిచే
బోధితులమై యోగసిద్ధింజెందెదము. అనిన విని
యాదృశ్యమునియెవండనియడిగి, యాతనినగస్త్య
మునిపుత్రునిగానెఱింగి, సంతుష్టచిత్తుండై యుండె.
అంతఁగొద్దిదినంబులకు “అడబోయినతీర్థ మెదుర
య్యె” నన్నట్టులాదృశ్యమునీంద్రుండు నిజగృహం
బునకు విజయముసేయుటంగని, యాతనినర్ఘ్యపా
ద్యాది విధులంబూజించి, తనయంతిపురంబునకుఁ
దోడ్కొనిపోయియుచితాసనంబునగూర్చుండనియ
మించి పదంబులనొత్తుచుఁ దనపతియభిప్రాయంబు
నెఱింగించె. అత్తఱి నావిజయకేతుం డతనికిఁ బ్రణా
మిల్లి, మహాత్మా, నేనింత కాలము వేంచముద్రలనభ్య
సించుచుంటి కొన్ని దినంబులకుమున్ను నారదము
నీంద్రుండరుదెంచి నేనభ్యసించుమార్గంబులు కష్ట
తరములనియు, హఠయోగసంబంధములనియు నా
వంటిరాజపుత్రులకు నహంబులుగావనియు, రాజ
యోగంబునే గ్రహించుమనియుజెప్పియంతర్ధానుం
డాయెను. కాబట్టిదేవరవారునాయందుఁగరుణించి
మనోవిశ్రాంతినిబొందింపుడనిప్రార్థించిన, నాము
నీంద్రుండుకడుసంతసించియాతనికినేనునీకుంజెప్పిన
నీపరమహంసభావంబును, కుండలియోగంబునుబో
ధించి, స్వస్వరూపానందముంబొందించి నిజేచ్ఛంజని

౫౪ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

యెను. అంతనారాజసుతుండును నిజభుజబలపరా
క్రమాతిశయంబునసకలరాజన్యులగెలిచి, కీర్తిమం
తుడై, హేమకాంతామణినింగూడి యనేకసంవ
త్సరములు రాజ్యమునుబాలించి తుదకు నిరువురు
విదేహకై వల్యంబునుంబొందిరి. కావున, నీవునునీ
కుండలిమార్గంబునభ్యసించుచుండుము. అనిచెప్పె
నని నవినిధర్మనందనుండు దేవస్థానమునీంద్రునకు
నమస్కరించి, మునివతంసమా, పిమ్మట నెన్ని దినంబు
లకు నా ముద్గలమహామునీంద్రుడు, శత్రుంజయమ
హారాజునకుసచ్చిదానందలక్షణంబు నెఱింగించెనో
తెలుపుడనిన, నతండ్రిట్లనియె.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామరమణచరణ సేవామదితచారిత్రం
డును, సుధాకర వంశపయః పారావారరాకాసుధాకరుండును,
ఆత్రేయగోత్రపవిత్ర-ఆదివెలమకులప్రసూనుండును, సకలనిగ
మాగమవేద్యుండును, అచలుండునునగు పోకల-శేషచలమునా
యనివారిపుత్రుండగు, పోకల-వేంకటనరసింహారావునాయనిచే
రచియింపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానచంద్రోదయంబను శత్రుంజయమ
హారాజుచరిత్రమునందలి తృతీయాధ్యాయము.

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః

చతుర్థాధ్యాయము.

శ్రీమదనంతవేదాంతార్థవిదుండగు దేవస్థానమహాముని, యజాత శత్రునవలోకించి, పాండునందనా, అట్లు ముద్గలమునీంద్రుండు మానత్రయంబులాశత్రుంజయుని నమనస్కయోగారూఢునింజేసి, యాతనినిశ్వలవైరాగ్యంబునకుమెచ్చి, యాతనికి సచ్చిదానంద సూర్యక్రమంబుంజెప్ప నుపక్రమించె.

సచ్చిదానందలక్షణము.

రాజాత్మజా, “శ్లోకం॥ ద్రష్టృదర్శనద్యశ్శాన్తాం । విరామాయత్రవాభవేత్ । దృష్టిస్తతైవకర్తవ్యం । ననాసాగ్రావలోకనం॥” అనుప్రమాణముంబట్టి, దేవస్థానమునందు మానసేంద్రియంబుతోడ ద్రష్టయగు కారణస్వరూపుండును, జూడ్కియు, దృశ్యంబును విలయమగునో, యచ్చటనేదృష్టినిలుపవలయునుగాని, ముద్రాభ్యాసేలతెఱంగునముక్కుతుడను దృష్టినిలుపరాదు. దీనినే జ్ఞానామనస్కమనంబడు. దీనినే యాపోజ్యోతిదర్శనంబనంబడు. ఆపోజ్యోతియనఁగా శుద్ధచైతన్యంండగు, పరమాత్మండు జలంబున బ్రతిఫలించిన స్వరూపంబు. దీనినే యార్యదర్పణయోగమనియు, సాక్షిస్వరూపదర్శనంబనియు నార్యులుచెప్పుదురు. ఇదిమిక్కిలినునాయాసము, కావున ప్రపంచజ్ఞానంబునుమఱచి, శ్రీమన్నారాయణమూర్తియగు కారణ స్వరూపు

నింగనుము, “శ్లోకం॥ బహిరంతశ్చ భూతానా । ఖ
చరంచరమేవచ సూక్ష్మత్వాత్తదవిజ్ఞేయం । దూర
స్థంచాంతికేశతత్ ॥” అనుప్రమాణముంబట్టి యా
బ్రహ్మాంబు సమస్తచరాచరంబులయందుబహిరంతం
బులనుండునదియు, సూక్ష్మస్వరూపంబైనదియుఁబివీ
లికమార్గంబునఁజెలియుటకశక్యమైనదియు, నజ్ఞానికి
దూరమైనదియు, జ్ఞానికిఁ గరతలామలకంబునునై
యున్నది. అట్టిబ్రహ్మస్వరూపంబు నీకునెఱింగించె
దఁజూడుమని యార్యదర్పణంబున, “శ్లో॥ నీలతో
యదమధ్యస్థా । విద్యుల్లేఖేవభాస్వరా । నీవారశూకవ
త్తనీవ । పీతాభాస్యాత్తనూపమా ॥ తస్యాశ్చిఖాయా
మధ్యేపరమాత్మావ్యవస్థితః॥” అను శ్రుతినిననుస
రించి, నల్లకలువకు మధ్యభాగంబున సుషుమ్నయ
నునొక సన్నబిలంబుగలదు. అందు మహాకారణ
స్వరూపుండగు పరబ్రహ్మంబొండుగలదు. అందుండి
మెఱుపుతీగవంటి ప్రకాశంబుగలిగి వడ్లగింజమొన
విధంబున, నణుస్వరూపమై శుద్ధస్ఫటికాకృతినినెలు
గుచు, సంతర్పహిర్యావకత్వంబులుగలిగి, సూర్య
చంద్రాగ్నులకుఁ దనకళలన్నియునిచ్చి తానునిష్క
ళాస్వరూపుండై యుండును జూడుమని చూపించిన,
నారాజనందనుండు దర్శనామాత్ర విభ్రాంతచిత్తుం
డై నిజమనోమారుతంబు లందై కృపడుటచేఁగొం
తసేపు మ్రాన్పడియుండి, పదంపడి, యాముద్గల

మహాఋషికినమస్కరించి, మునివరా, దీనినిజక్కఁ
గావిశేదపఱచుఁడనిప్రార్థించిన, నామనీంద్రుండిట్లు
నియె. మానసపుత్రా, “శ్లోకం॥ నాహంవేదైర్న
తపసా । నదానేననచేజ్యయా । శక్యపవంవిధోద్ర
వ్తుం । దృష్టవానసిమాంయథా॥” అనుప్రమాణము
ననుసరించి, యింతకుమున్ను నీవనుభవించిన స్వ
స్వరూపదశేశానము వేదపారంగతులకుగాని, తపో
గరిష్ఠులకుగాని, యజ్ఞనిరతులకుగాని దుర్లభంబు.
మఱియు, “శ్లోకం॥ ఊర్ధ్వమ్నాయగురోఃపదంత్ర
భుననోంకారాఖ్యసింహాసనం । సిద్ధాచార సమస్త
వేదపఠితంషట్పక్రసంచారిణం । అదైవతస్ఫురద
గ్నిమేకమమలంపూర్ణప్రభాశోభితం । శాంతంశ్రీగు
రుపంకజంభజమన్తశ్చైతన్యచంద్రోదయం॥” అను
ప్రమాణంబునుంబట్టి వేదవిదితంబును, ఓంకార
సింహాసనంబున నధిష్ఠించినదియును, షడ్పక్రసంచా
రియును, దనకు రెండవదిలేక, తేజోమయంబైప్ర
కాశించునదియునునగు బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయం
బను శ్రీగురుస్వరూపమునుఁజేవింపుము. ఈచంద్రో
దయ దర్శనమే బ్రహ్మసిద్ధి. దీనినే ప్రత్యగభిన్నాద్వై
తీయ పరబ్రహ్మమనియు నసంగత్వ, విభుత్వ, స్వ
చ్ఛత్యములచే నొప్పునదియనియు, జ్ఞానస్వరూపమ
నియు, నిర్వికారమనియు, నపరిచ్ఛిన్నానందబ్రహ్మ
మనియు, శుద్ధచైతన్యమనియు, నిరాలంబమనియు,

౫౮ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

నంతర్బహిర్యపక తేజోమయమనియు, రాగాది విషయంబులనంటని ముక్తికాంతయనియుఁ జెప్పం బడును. ఇందు, “శ్లోకం॥ ప్రభాశూన్యం మనశ్శూన్యం బుద్ధిశూన్యం నిరామయం॥ సర్వశూన్యం నిరాభాసంసమాధి స్తస్యలక్షణం॥ త్రిశూన్యం యోవిజానీయాత్ సద్యోముచ్యతే బంధనాత్ ॥” అనుటచే, కానబడుచున్న దేహాదిసమస్తప్రపంచమున్ను, మనస్సున్ను, బుద్ధియును శూన్యమై నిరామయమగుచున్నది. ఇట్లు సమస్తమును శూన్యమై నిరాభాసమైనదే సమాధిలక్షణమనంబడు. ఈ శూన్యత్రయంబు నెవఁడుదెలుసుకొనునో, యతఁడేముక్తుడనంబడు. అనినవిని శత్రుంజయుండుప్రముదిత స్వాంతుండై, గురువరా, యీకనుపించెడు సర్వసాక్షి స్వరూపంబు సూక్ష్మరూపమై యానల్లకలువలమధ్యనే కాన్పించుచున్నదిగాని, యఖండత్వంబునుంబొందినట్లు చూపట్టదు. మఱియు నవాఙ్మనస గోచరంబైన బ్రహ్మంబొండుగలదనిప్రసిద్ధి. అట్లుండ నీజ్యోతిస్వరూపం బింద్రియగోచరంబై యానందంబుగలుగఁ జేయుచు సుఖంబునిచ్చుచున్నదిగాని యట్టిసుఖదుఃఖంబులులేని యఖండపరిపూర్ణంబుఁ జూపింపుఁడనివేడిన నాముగ్ధలమునీంద్రుండిట్లనియె.

పరిపూర్ణభావము.

మానసపుత్రా, నీదగుబుద్ధి సూక్ష్మతకును యు

క్తివిశేషంబునకునుమెచ్చితిని. పూర్వజన్మనుకృతంబునంజేసి పూర్ణభావస్ఫురణాభీకుంగలిగె. ఇంతకుమున్ను నీకుఁజెప్పిన జ్యోతిరూపకంబగు సచ్చిదానందముచేతనే యాపరిపూర్ణంబు నరయవలయు. అదెట్లునిన “శ్లో॥ ఉల్కా-హస్తాయదాకశ్చి । ద్ద్రవ్యమాలోక్య తాంత్యజేత్ । జ్ఞానేనజ్ఞేయమాలోక్యపశ్చాత్ జ్ఞానంవిసశ్యతి” యనుప్రమాణముననుసరించి యేప్రకారమొకవస్తువునువెదకుటకై దీపంబుచేఁబూని యావస్తువుదొరకినవెనుక నాదీపముతోటి పనిలేదో, యావిధంబునసచ్చిదానందంబును, శుద్ధయెఱుకయునగుజ్ఞానముచేతజ్ఞేయమనుపేరీఁబడినపరిపూర్ణంబునుదర్శింపవలయును. అనఁగా ఆకాశస్వరూపంబును శబ్దగుణకంబునునగు నాత్మనిచేత నాపోజ్యోతులను, వానిచే నర్పదోషరహితంబును, నామరూపరహితంబును, ద్వంద్వరూప్యంబునునగు పరిపూర్ణంబుఁజూపెము. “శ్లో॥ అమాత్రంశబ్దరహితం స్వరవ్యంజనవర్జితం । బిందునాదకళాతీతం యస్తంవేదసవేదవిత్” అనుటచేప్రాస్వదీర్ఘ్లుతాది శబ్దంబులకతీతమైనదియు, నక్షరంబులతోఁగూడిన పదవాక్యంబులు లేనిదియు, మూలప్రకృతియనందగుబిందువును ప్రకృతియనబడునాదంబును, కళాస్వరూపంబగు నాపోజ్యోతిని నతిక్రమించినదియు, నగు పరిపూర్ణమును . నెవ్వఁడెఱుంగునో యతఁడే

వేదాంతతత్వజ్ఞుండనంబరగు. “శ్లో॥యదేకంనిష్క-
 శంబ్రహ్మ । వ్యోమాతీతంనిరంజనం । అప్రతర్కమవి-
 శ్లేషీయం । వినాశోత్పత్తివర్జితం॥” అనుప్రమాణము
 చేత నేదిసజాతీయవిజాతీయస్వగతభేద శూన్యమై
 కళలులేనిదై యాకాశమను శబ్దగుణకమునుమీటి
 నదై, సర్వదోషరహితమై యవాజ్ఞానసగోచరం-
 బై, శ్రుత్యుక్తులచేఁ దెలియఁగూడనిదియై, చావు
 పుట్టుకలులేనిదై నిండియున్నదో, దానినేబట్టబయల
 నంబరగు పరిపూర్ణంబనిచెప్పంబడు. అనికనుసాక్షిచే
 నచలంబును, నవ్యయంబును, ననంతంబును, నసం-
 గంబును, నలిప్తంబును, నగునిత్యసత్య శుద్ధపరిపూ-
 ర్ణబ్రహ్మంబును నెఱింగించి, మానసపుత్రా, “జగ-
 మ్మిథ్యాబ్రహ్మసత్య” మనెడుప్రమాణముచే, కల-
 యందుఁగానూపించు నామరూపాదుల తెలింగున
 పంచభూతాత్మికంబగు నీప్రపంచంబు మిథ్యాస్వరూ-
 పంబు. సర్వశూన్యంబగుపరబ్రహ్మమనంబడునీబట్ట
 బయలు జాగరణస్వప్నసుషుప్తి తుర్యతుర్యాతీతం-
 బులయందును నశించక స్వతస్సిద్ధమైయుండును.
 ఈబట్టబయలునకంటె నొండేమియులేదు. నీకుఁగా
 నుపించు నామరూపాత్మికంబగు నీప్రపంచంబునిలు
 కడగా నిలుచునదిగాదు. “యదృశ్యంతన్నశ్య”
 మనుటచేత నేయేవస్తువులు చూడఁబడుచున్నవో
 యవియన్నియు నీటిబుగ్గలచందంబునమటుమాయ

ములై పోవుచున్నవి. “శ్లో॥ ఇంద్రజాలమిదం
సర్వం॥ యథామరుమరీచికా॥ అఖండితమనాకారం॥
వర్తతేకేవలంశివం॥” యనుప్రమాణముంబట్టి యిం
ద్రజాలంబుభంగింజూపట్టునీసమస్తప్రపంచమున్ను
మృగత్పక్షయుంబోలె నస్థిరంబై కేవల పరిపూర్ణం
బును, నద్వితీయంబును, మంగళస్వరూపంబునునగు,
పరబ్రహ్మంబుమాత్రము సర్వకాల సర్వావస్థలయం
దును దోచుచుండును. ఇందుకుసందియము లేదు. నీకు
సంశయంబుగలిగినయెడలఁ జెడిపోదువు. “శ్లోకం॥
అజ్ఞశ్చాశ్రద్ధధానశ్చ॥ సంశయాత్తావిదశ్శ్రుతి॥ నాయం
లోకో స్తినపరో॥ నసుఖంసంశయాత్తనః॥” యనుశ్లో
కము ననుసరించి జ్ఞానహీనుండును నశ్రద్ధగలవాఁ
డును, సంశయాత్తుండును జెడిపోవుదును. సంశయ
మనస్కునకు నిహపరలోకంబుల సుఖంబులుగలు
గవు. సంశయమునొందుటచే నెంతటిగురుభక్తుడై
నను దుగ్గతింబొందును. ఇందులకొక్క యతిహాసం
బుగలదు వినుమనియిట్లనియె.

దృఢచిత్తుండను జ్ఞాని-సం దేహించినకథ.

రాజనందనా, తొల్లికర్ణాటకదేశంబునకనలిమూ
ర్తంబుననుండు నొకమఠంబున దీర్ఘసాధుండను నొక
మునిపుంగవుండుగలఁడు. అతఁడు భ్రాంతిసమన్వి
తంబగు నీజగంబును దబ్బరగానెంచి, తేత్రతేత్ర
జ్ఞాతీతంబగు పరిపూర్ణమునందెనిండియుండెను. అత

౬౨ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

నికి బ్రహ్మచారియు, శమాదిసద్గుణాన్నితుండును, మహాయోగియునగు దృఢచిత్తుండనుపేరుగల నొక శిష్యుండు, పూర్ణభావంబునుంగోరి, వివిధశుశ్రూషలొనర్చుచుండెను. ఆగురుండునుదనకు సాధనసంపత్తిగలశిష్యుండబైనని సంతసించుచుండెను. ఇట్లు దృఢచిత్తుండు సద్గురువును పరబ్రహ్మస్వరూపముగా భావించి, సర్వకౌకికధర్మంబులవిడనాడి, గురుపాదమేగతియని యాతనిననేకవిధంబులసంతుష్టినిఁగాఁజేయుచుండెను. ఈవిధంబునబండ్రుండువత్సరంబులు గడచినపిమ్మట దీర్ఘసాధుండు శిష్యునిదృఢచిత్తుంబునకుమెచ్చి యాతనింజేరి, మానసపుత్రా, నీవు మిగుల సూక్ష్మబుద్ధిగలవాఁడవగుటంజేసి, నీవెఱింగియున్న యాపోజ్యోతులచేతనీపరిపూర్ణబ్రహ్మమును దర్శింపుమని కనుసౌజ్ఞ సేయ, నాదృఢచిత్తుండొక తెప్పపాటుకాలంబులోఁగ్రహించినవాఁడయ్యునునా స్వరూపంబునామగూఢరహితంబగుటంజేసి, యేమిచెప్పను బాలునోక, యింతేగదాయనియలక్ష్యంబునను సందేహంబుననుబలికెను. అంతనాగురుండు, (నమ్మినవానినట్టేటవిడుచుటమేరగా) దనులోక్లోక్తిచేదన్ను బండ్రుండుసంవత్సరంబులుగాగాచిశుశ్రూషలొనరించుచున్న శిష్యుని వ్యర్థముగాఁబోనివ్వరాదనుతలంపున, నప్పుడు శిష్యునింగని, మానసపుత్రా, ఇంతియగాదు. ఇంకనునున్నయది. నీవు

దేహింపంబనిలేదనియును, బిమ్మట బోధించెదననియునుజెప్పెను. అందుకాశిష్ఠ్యండు తనమనంబునంగలిగిన సంశయంబును విడిచి, సద్గురు కటాక్షంబునైకై యెదురుచూచుచుండెను. అంతంగొన్నిదినంబులకు నాదీర్ఘసాధునకు నంత్యకాలంబు సమీపించుడు నాగురుండు శిష్యునవలొకించి, మానసపుత్రా, హంసచక్రంబుల నతిక్రమించి, యీబొంది నుండి వెడలిపోవునట్లున్నయది, నీవుత్వరగాబోయి కొంతవేడినీళ్లుదెమ్ము, మిక్కిలి తాపమగుచున్నదీ, యనినవిని యాదృఢవ్రతుండుపాత్రనొకటి బుచ్చుకొని యూరిలొనికింబరుగిడెను. ఇంతలోనాదీర్ఘసాధుండుతనశిష్యుండువచ్చునంతదన్నకదనప్రాణములు నిలువవనినిశ్చయించి, తనప్రక్కనుండునిసుకభూమిమీద, “శిష్యతీలకమా, నేను నీకుబోధించినదానికంటె వేరొందులేదు. ఈమాయయెఱుకకుమూలములేదు. పరిపూర్ణమగు నీబట్టబయలేసత్యము. ముందునీమనస్సుచంచలవృత్తినుండుటచేత నాబోధకోతికివైచిన జల్తారుకుల్లాయివిధంబున నిరర్థకంబయ్యె”ననివ్రాసి తాను నేత్రములను మూసికొని ప్రాణములవిడిచెను. అంతగొందఱు దొమ్మరవాండ్రాత్రోవను బోవుచు వారిలో నొక దొమ్మరదియచ్చట వ్రాసియున్నవాక్యంబుల నొకతాళవ్రతంబుపైవ్రాశి యాకమ్మను తనకుడిచెవినింబెట్టుకొని,

యావాక్యంబులఁ గొన్నింటినిం దుడిచివైచి, తన
వారింగూడిపోవుచుండెను. ఇట నాదృఢచిత్తుండు
పరుగునవేడినీళ్లుదెచ్చి, తనగురుండు ప్రాణములను
విడిచియుండుటంజూచి, మిగులదుఃఖితుండై యా
తనిప్రక్కనవ్రాసి తుడిపియున్న వాక్యములనుజక్క
గాఁదెలియకుండుటకై వగచి, యచ్చట మేకలం
గాచుచుండెను గొల్లపిల్లవానింగని, ఓరీ, యీమా
ర్గంబున నెవరుపోయిరనియడిగిన, వాడు, అయ్యా,
యొకదొమ్మరది యీమార్గంబునంబోవుచు నిండే
మోవ్రాసుకొని యాతాటాకును గుడిచెవినింబెట్టు
కొని యిట్లు తరముగాబోయె” ననినవినియాదృఢ
చిత్తుండు తనలో, నకటా! సద్గురుఁడిచట నానిమిత్త
ముగా నేమివ్రాసెనో, తెలియదు. అట్టిరహస్య
వాక్యంబుల నాదొమ్మరది వ్రాసుకొని తుడిపిపో
యెను. దీనినే నెట్లుసాధించుట, యెట్టులై నగురునకు
సమాధిక్రియలుజరిపి పిమ్మట దానిబరియనుసరించి,
దానికి శుశ్రూషలై నఁజేసి, మనకార్యంబుసాధింప
వలయుననితలపోసి, సద్గురునకు సమాధిక్రియలునె
రవేర్చి. నలువదిదినంబులాసమాధిపై, ధూపదీప
నై వేద్యములాదిగాగల పూజలొనరించుచు, నచట
నేశయనించుచు, నీవిధంబున నలువదిదినంబులుగ
డపి, తదనంతరముప్రయాణమై యుత్తరపుదిక్కు
నుంగూర్చిపోవుచు, నచ్చటచ్చట వారిపోబళ్లవిచా

రించుచుం బోయి పోయి యారుమాసంబులకును జ్ఞయనీపట్టణంబున వారినింగనిపట్టి యాదొమ్మరది చెవినిధరియించియున్న క్రొత్తతాళపత్రంబుంగని, యదియతానుగోరిన పత్రంబుగానిశ్చయించి, తనలో, “ఔర! దీనిచెవినుండు కమ్మనెటులగ్రహించుట, నిద్రించుచోఁ బుచ్చుకొనియెడనన్న ద్రోహంబును, నడిగెడనన్న నదిగోపించుననుభయంబును, నామ దీదాఁకినొంచుచున్నయది, దీనినెట్టులేనిమంచితనంబునఁ గొనవలయు,” ననియెంచి, యాదొమ్మరదానింజేరి, యామెకునమస్కరించి “యమ్మా, నేను దిక్కులేనివాఁడను. మీయొద్దనుండి డోలువాయిం చెద” ననిప్రార్థించి దానిసమ్మతించిడనీ, వారితోఁ గూడ దేశదేశంబులకుంబోవుచు, వారాడునపుడు డోలువాయింపుచు, వారై యొసఁగినరూహారమును గుడుచుచు, నీవిధంబున నై దువత్సరంబులుగడిపి, తుదకుఁ బాంచాలదేశంబునుంజేరిరి.

ఆపాంచాలదేశంబును బాలింపుచుండిన చిరకీర్తిమహారాజుమిక్కిలిసత్యసంధుఁడై దానశీలుఁడై ధర్మయుక్తంబుగఁ బ్రజారక్షణంబుసేయుచుండ, నొకనాఁడారాజసభకు నంగీరసుండను మహామునియే తెంచినంగాంచి యెదుర్కొనితోడైచ్చి యహాననంబునంగూర్చుండఁబెట్టి యాతనిసర్వపాద్యాది విధులంబూజించి క్షేమవర్తమానంబుల నడిగిన,

నతండు మిక్కిలి సంతసించి, “ధారుణీశా, నీవు మహాదాతవని లోకులచే బ్రశంసించబడియును, ‘నాన్నోదకసమందానం’ అనుటచే నీవెన్ని దానంబులు చేసినను నన్నోదకదానంబులకు సమానంబులు గావు, కావున నీవిట్లపై నొకయన్నసత్రంబుగట్టించి యెల్లరకును నాత్మసంతుష్టిగావింపుము. అందు సత్పాత్రదానంబు సేయుటచేత నైహికాముష్మిక సుఖంబులొదవు, ననిన, నాచిరకీర్తి యాతనికినమ ప్కరించి, ఋషిశ్రేష్ఠమా, పాత్రాపాత్రంబులనెల్లెఱుంగుట, దానికిందగిన యుపాయంబుచెప్పుడనిన నామునివరుండిట్లనియె. ‘రాజోత్తమా’ నేనునీమేడ యందొకగంటగట్టించెద, నీవుప్రతిదినంబునునన్న దానంబుసేయుచుండుము. ఈగంటతనంతటదానె న్నడుమ్రోగునో, నాటికొకసత్పాత్రయగు పురుషుండు భుజియించెననుకొమ్ము.’ అనిచెప్పిగంటనుగట్టించిపోయెను. అంతనానరేంద్రుడు మహర్షి వాక్యంబులుసత్యంబులుగానమ్మి, యొకయన్నసత్రంబునుగట్టించి ప్రతిదినంబునువేలకొలదిజనంబులకు నన్నదానంబుచేయుచుండెను. ఇట్లుపండ్రెండు సంవత్సరములు నన్నసంతర్పణజేయుచుండియు నొక్కనాడైనను నాగంట మ్రోగకుండుటకై చింతించి, తనమంత్రియగు మేధానిధింజూచి, “యమా త్యవర్యా, కొందఱుసోమరితనంబుచేతను, దారిద్య్ర)

ముచేతను, పురవాసంబువిడనాడి తలలును, గోళ్లను, గడ్డములనుబెంచుకొని, లోకోపకారులుగాక, మానులమని వనవాసులై చరింపుచుందురు. అట్టి వారిబూటకపుమాటల పాటిగానెంచి యీగంట నొకటిగట్టించితి, వారివాక్యంబులు నమ్మఁదగినవి గావు, నీవేమిసెప్పెద” వనియడిగిననామంత్రవరుండిట్లనియె. రాజోత్తమా, మహాఋషుల వాక్యంబులసత్యంబులుగావు. ఈగంట మ్రోగునట్టిసత్పత్రయిదివరకు సంభవించియుండఁడు. వేలకొలదియపాత్రులగుజనులు భుజించినను నొకసత్పత్రకు సమానంబుగాదు. కావున మనముశాంతముగా నింకను విచారితమనిపతికెను.

అంతంగొన్ని దినంబులకు నాదొమ్మరవాండ్రీ యూరుఁజేరియచటగూడెముగావించుకొనియుండి, యొకనాఁడాదొమ్మరది దృఢవ్రతుఁడు మిక్కిలియగ్గి దాకియుంటంగని, యయ్యా, నీవుమిగుల నాకొనియున్నావు. ఇచటభుక్తమగుటకుఁ జాలాసేపగు. నీవీయూర నుండుసత్రంబునకుం బోయియడిగిన, నీకు నాహారమిత్తురుపొమ్మనిన, నాతండును, వల్లేయని సత్రంబునకుంబోయి, యచ్చట వంటచేయు వారు సంతర్పణతీతినపిమ్మటతత్పాత్రల శుద్ధిచేయుచుండఁగాఁగని, వారినినన్నంబడిగినవారుసంతయు చీటియు నతనిపైఁగరుణించి, మాడన్నము గొంత

యుండినందెచ్చియిచ్చి యంపిరి. ఆదృఢచిత్తుండు దానింగొని యొకకొలనుచెంత కరిగి యచటదానిం గుడిచి, నీరుద్రావి, గూడెంబునకుంబోయెను. ఇంతలోనాగంట తనంతటదానుగొప్పధ్వనితో మ్రోగినవిని, యాపృథ్వీశుండును, మేధానిధియు నచ్చేరువంది చయ్యననన్న సత్రంబునకరుడెంచి, యచ్చట వంటచేయువారింజూచి, “యిచ్చుటెవరైననిపుడు భుజియించియుందురా” యనియడిగిన, నావంట వారు, “మహాప్రభూ, మేముసంతర్పణదీక్షి పాత్రలు శుద్ధిచేయుతఱిసొకభిక్షకుండువచ్చియన్న మడిగెను. మేము మిగిలినమాడన్నమును నిచ్చిపంపితిమి, ఇంతియగాని, వేతొకనికిని నన్నము పెట్టినవారముగా” మనిపలికిరి. అంతనారాజువారినింజూచి “రేపటికినే సమయముననైననువచ్చి యతఁడన్నంబునడిగిన, లేదనిచెప్పక శుండుగానాతనికివడ్డింపవలయు.” ననియాజ్ఞాపించి, నిజప్రాసాదంబునకేగెను. ఆమరునాఁడుదయమున నాదొమ్మరది, యాదృఢచిత్తునింగని, యయ్యా, నేఁడును నాసత్రంబునకే కొంతముందుగాఁబోయినఁ, దృష్టిగా భుజియంపవచ్చు” నని యాతనిసత్రంబునకుంబంపెను. అట్లా దృఢచిత్తుండు సత్రంబునకుంబోయి యన్న మడిగిన, నావంటవాం ద్రాతనింజూచినతోడనే, రాజాజ్ఞానుజ్ఞప్తికిం దెచ్చుకొని మిక్కిలి వినయంబుతో

నాతనికిఁబాద ప్రతాపనంబునకై జలంబులఁగొని
తెచ్చియిచ్చిపీఠంబుపైఁగూర్చుండనియమించి, పెద్ద
విస్తరవైచి, తిన్నఁగావడ్డించుచు, నాతనిరాక యవ
నీశునకునివేదింపనొక్కనింబంపిరి. దృఢచిత్తుండును,
దనవిస్తరియందుంచిన యన్నంబును బదార్థంబుల
నన్నింటిని నొకటిఁగా నేతితోఁగలిపి, సద్దురున
కర్పితంబుగా మొదటికబళంబునుమెసవిన తోడనే
గంట్రమోయ నారంభించెను. ఆసమయంబునరా
జును మంత్రియునరుదెంచి, యెదురుపడినలేచిపోవు
ననుశంకచేయతండు భుజించుపర్యంతముమఱుఁగు
పడియుండిరి. అతండు భుజించునప్పుడెల్ల నొక్కొక్క
కకబళంబునకును నొక్కొక్కతూరి గంట్రమో
యుచుండెను. ఇట్లు ప్రతిగ్రాసంబునకును గంట
మ్రోగుటకు రాజును మంత్రియు నచ్చెరువంది, యి
తఁడేమహాత్ముండనితలంచుచునాతఁడుభుజించినతో
డనే యాతని నాలింగనముచేసికొని మామందిరం
బునకు విచ్చేయుఁడనివేడిన నతండిట్లనియె, “రా
జోత్తమా, నేనుదొమ్మరవాండ్రయొద్దఁజోలువాయ్
చువాఁడను.” అనినవిని పుడమితేడచ్చెరువంది,
మహాత్మా, నీవంటిపుణ్యాత్ములు దొమ్మరవాండ్రవద్ద
జోలువాయ్పవలసినగారణంచేమొకో, తెలుపు
డనిన, నాదృఢచిత్తుండు రాజంజూచి. “మానవేం
ద్రా నేను వండ్రుండుసంపత్సరములు దీర్ఘసాధుం

డను మహామునికిశుశ్రూషణానరించి సకలవేదాంతధర్మంబులఁదెలిసితి. అతనికంత్యకాలంబు ప్రాపించుడునన్ను నీళ్లకై బంపినేవచ్చునంతలో, గొన్ని వాక్యంబుల భూమిపై వ్రాసి పరమపదముంబొందెను. ఇప్పుడేగోలుచు దొమ్మరదితద్వాక్యంబులనొకతాళపత్రంబున వ్రాసి కుడిచేపింబెట్టుకొనియున్నయది. అది మొదలు నేటిదనుక దానినేగోలుచుచు నదియొసంగిన భుక్తమును భుజించుచునున్నవాడను. ఇప్పుటికి నారుసంవత్సరంబులాయెను. ఇంకను నాకమ్మసంభవింపకనేయున్నయది. ఆకమ్మనుఁదెప్పించియిచ్చిన నేనెందునుబోవువాడనుగా” ననిచెప్పిన నతండట్లేయని యాతనివిడిపించి, “పుణ్యాత్మా, యాకమ్మను బొందినపిమ్మట నాదుచుద్యానవనంబునకు వచ్చియుండు,” డనిప్రార్థించి యాతనిసెలవుపొంది నిజమందిరంబునకుంజనికొండలువర్తకులచేరెండుజతల వజ్రములకమ్మలఁదెప్పించి, యాదొమ్మరవాండ్రను రప్పించి తనదుకట్టెదుట నాడనుత్తరువిచ్చెను. ఆదొమ్మరిదియుగడనెక్కి-యాడు చుండఁగానాదృఢచిత్తుండు, “వహవా-సేబాసు” అనిడోలువాయించుచుండ, నాపృథ్వీశుండును సంతృప్తుండునుంబోలె నాదొమ్మరదానీ గడనుండిదిగిరమ్మనిదానియెదుటఁదానుఁదెప్పించిన రెండురవలకమ్మలనుబెట్టి వీనిధరించుమనిన నాగరితయత్యానందంబుతోదన చెవి

నున్న తాటాకుకమ్మలనుబారవైచి యాకమ్మలనుధరియించి తనవారింగూడిపోయెను. ఇంతలో నాదృఢచిత్తుండు దొమ్మరదిసారవైచినకుడిచెవి తాటాకుకమ్మనుంబుచ్చుకొని యువ్యానవనంబునకుంబోయి, యందు దానింజదివిచూచుకొని మిక్కిలి చింతాక్రాంతుడై తనబుద్ధిలేమికై వగచి మున్నదానుబొందినభావంబునుదనమనంబునదృఢపఱచినంతో పానందంబునుబొందుచుండఁగానచ్చటికినాచిరకీర్తిమహారాజునుమేధానిధియనుమంత్రియువచ్చి యాతనివెంటఁబెట్టుకొనిపోయి మిక్కిలి భక్తితాత్పర్యంబులతోఁబూజింపుచు నాతనికి నొకమఠమునుగట్టించి యనేకవిధంబుల శుశ్రూషలొనరించుచుండిరి. కావుననీవేసందియంబును మనంబుననుంచవలదు. ఈపరిపూర్ణమునకంటెన్గు వేరొందులేదు, ఈబట్టబయలే సర్వంబునునిండి నిబిడీకృతంబై యున్నయది. ఇదియేవేదాంతము. ఇదియేనీనిజస్వరూపము. ఇంతకంటెనునేమిలేదు. దీనినినప్తకమఱి వేటుదానినన్నిన జన్మశూన్యముగానేరదు. దీని నెఱింగినవాఁడు సంసారమున జిక్కువడియుండినట్లుతోఁచియుఁదామరాకుపై జలబిందువులవలె సంసారంబులంజిక్కువడడు. నీవు నీస్వదేశంబునకుఁబోయి మాతాపితలను సంతృప్తులంజేసి ధర్మఫత్నివలన పుత్రీపుత్రులను బడసి ప్రజాపాలనంబుసేయు

చుండుము. అని ముద్గలమునీంద్రుండానతిచ్చిన విని
యాశత్రుంజయుండు ప్రముదితస్వాంతుండై, సద్గు
రువర్యా, మీకటాతుంబునంజేసి నేధన్యుండవైతి
నాసంశయంబులెల్లదీతెను. నిజస్వరూపమునుబొం
దితినని సాష్టాంగనమస్కారంబుగావించి, యాతని
దీవనలను నుత్తర్వునుబడసి, నిజపురాభిముఖుండై
వచ్చుచుండెనని చెప్పిన వినిపాండవాగ్రజుండు దేవ
స్థానమునీంద్రునకు నమస్కరించి, మునిరత్నమూ,
ఆశత్రుంజయమహారాజయొక్క యావలివృత్తాం
తంబు నెఱింగింపుండనిన నతండిట్లనియె.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రమారమణచరణ సేవాముదితచారిత్రుం
డును సుధాకరవంశషయః పారావారరాకానుధాకరుండును,
ఆత్రేయగోత్రపవిత్ర ఆదివెలమకుల వ్రహ్మనుండును, సకల
నిగమాగమవేద్యుండును, అచలుండునునగు పోకల-కేశవచల
మునాయనివారి సుపుత్రుండునునగు పోకల-వేంకటనరసింహ
రావునాయనిచేరచియింపబడిన, బ్రహ్మజ్ఞానచంద్రోదయంబను
శత్రుంజయమహారాజచరిత్రమందలి, చతుర్థాధ్యాయము.

పంచమాధ్యాయము.

శ్రీమదద్వితీయ బ్రహ్మపరోక్షస్వాను భూతుండగు, దేవస్థానమునీంద్రుఁడు పాండవాగ్రజునింగాంచి, ధర్మరాజా, అట్లుశత్రుంజయుండు ముద్గలమహాబుషివలన నంపఁబడి తనపురంబునకునువచ్చుచు, మధ్యమార్గంబున దట్టంపుటడవులలోఁజొచ్చి యందుసంభవించిన ఫలంబులభక్షించి, జలపానంబుసేయుచుఁ దన కనతిదూరంబునం గనుపించు నుద్యానవనంబునకుంబోయి, యందు విచిత్రబింబ సురలతా చంపకసుగంధతిలక మాకందాది నానా విధపాదపంబులుచుగలిగి, తదంతరంగంబునఁదామరసకువలయ కల్వారాది పంకజమన్తోజ్ఞంబును, శశికాంతశిలానిర్మిత సౌపానవ్రజంబును, వనమయారమత్తికోకిలహంసశ్రేణి క్రొంచపరివృతంబునునగు హ్రదంబునుగని, యండలితేట చల్లనినీరుద్రావి, యాసమీపంబుననుండు స్ఫటిక శిలామయంబగు మంటపంబునవలోకించి యచటికింబోయి యిందున్నచారువదనలఁగొందఱింగని, “యోయింధుముఖులారా, మీరెవరు? ఈదుర్గమప్రదేశంబుననుండుటకుంగారణంబేమి? నిజమెఱింగింపుఁ” డనిన, నాసుందరు, “లయ్యా, మేము నేపాళదేశపురాజపుత్రి చెలికత్తియలము. ఆరాజబింబానన యీ గనుపించు కొండగవియందు నొకవిచిత్రంబగు హ

ర్క్యంబును నిర్మించుకొనియున్నయది. అయ్యా, నీ
 విచటికేలవచ్చితివి? మారాజపుత్రికిం గావలియున్న
 భూత మొకటి యాయరణ్యంబునకువచ్చు మగవాం
 డ్ర నెల్లరంబట్టి మ్రింగుచుండు. త్వరితంబుగ నీవచ్చి
 నహరింజూచుకొనిపొమ్ము. లేకున్న ముప్పుగలుగు”
 ననిచెప్పిరి. అంతనారాజపుత్రుఁడు చిరునగవుతో
 వారింగని, “కాంతామణులారా, మీమాటలచే
 లనే భయపడు పిరికిబంటునుగాను. మీరునావిష
 యమై సంశయమునుబొందక, మారాజపుత్రివృ
 త్తాంతంబుసాంగంబుగా నెఱింగింపు” డనిన, నాబి
 సరుహులు, రాజపుత్రునింజూచి, “రాజేంద్రా,
 మారాజపుత్రి సుందరలోవణ్యగుణ విశేషంబుల
 వర్ణించిచెప్పటకు శేషాహికై నదరముగాదు. అలల
 నామణి రాజపుత్రులనేరిని వివాహముచేసికొన
 నొల్లక, జననీజనకులమాటలనుల్లంఘించియుండుట
 చేత వారుచింతిల్లిదేవేంద్రునింబ్రార్థించిరి. అపాక
 శాసనుండరుదెంచి, నన్నుంబ్రార్థించుటకు గతంబె
 య్యెదియనియడిగి, మారాజపుత్రవృత్తాంతంబంత
 యునరసి, యామెమేడకుంబోయి, యామెను దన
 తొడలమీఁదంగూర్చుండఁబెట్టుకొనిముద్దిడి, “పు.
 త్రికారత్నమా, నీవునావరప్రసాదంబునఁబుట్టియు,
 నాకపకీర్తిగలుగునటుల నీతల్లిదండ్రులమాటలవిన
 కుండుట ధర్మవుగాదు. ప్రస్తుతంబున నీకుందగిన

వరుండులేకుండుటనిశ్చయంబు. నీకునీజననీజనకుల
నిర్బంధము లేకుండునట్లు లీసమీప కొండగవి
నొక్కమేడనిర్మించెద. నీకురక్షణకై యొక్కభూ
తంబునుగల్పించిగుహయందుంచెద. ఏపురుషుఁడ
భూతంబునుద్రుంచినీయంతః పురంబునకువచ్చునో,
యామహాత్మునింబరిణయంబగుము. అంతఃపర్యంత
మునీసుకుమారతయు, యశావనంబునుజెడకయుండు
ను. నీవునీచెలికత్తియలతోడఁగొండవెలుపలనిర్మిం
పంబడునుద్యానవనంబునవిహరింపుచు, సంతోషం
బుతోనుండు” మనిచెప్పి తనయాజ్ఞను మారాజు
నకునుదెలిపి, దివంబునకరిగెను. అదిమొదలుకొని
మేమును, మారాజపుత్రియైన హేమకాంతామణి
యు, నిచటనున్నారము. మారాజును రాణియుం
దమపుత్రిక్షేమంబులనరయుటకై నైలకొకతూరివ
చ్చువారు. ఈహేమకాంతామణినిమిత్తమై యనే
కగంధర్వయక్షరాజుసైన్యంబులును, బెక్కులగు
రాక్షససైనికనికాయంబులునుమడిసెను. కావున
మీరాలస్యముచేయక యీచోటువిడిచిపోండు,
లేకున్న ప్రాణాంతమనంభవింతు” ననిచెప్పినవిని
యారాజపుత్రుండు తనమనంబున వీరరసంబుపెలు
గఁ జయ్యన నాకొండగండియండకుంజని, యం
దొకబండపైఁబండుకొనియుండు గండుమిగిలినభూ
తంబునుంగని, ధనుష్టంకారంబుగావించిన, నాభూత

చిత్రరథుండు మీకొక్క సందేశంబుఁ బంపెనని యిట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. రాజోత్తమా, నీవుభూతంబును జంపి, హేమకాంతామణినింగొనిపోదలంచి, నీసాహసంబులఁబ్రకటించి యా పెనుభూతంబును గీటడంచితివి. నేను ననేకదినంబులనుండి యీనే పాశరాజ తనయనుజేకొనఁబ్రయత్నించియు నయ్యదియా భూతంబునంజేసి సమకూరదయ్యె, నీవు మేటివిలుకాఁడవై యామదాంధ్రభూతంబును జంపితివి. నీశౌర్యంబుపొగడఁదగినదే: అయిన నిప్పుదారాజపుత్రినినాకిప్పించి, నీవిలువిద్యకుందగిన పనద నమునుగొనిపోవు, లేకున్న యుద్ధమునకురమ్ము.” అనిన, నాశత్రుజయుండట్లే యుద్ధంబునకువచ్చెద ననిచెప్పియంపెను. ఆగంధర్వనాయకుండగు చిత్రరథునిమిత్రుండగు చిత్రసేనుం డాశత్రుంజయునితోఁదలపడి, వృత్రాసురేంద్రులకై వడిఁబోరుచు, ననేకదివ్యబాణంబుల నొండొరులుఁ బ్రయోగింపుచు, నీరీతివారుణంబగు యుద్ధంబుసేయుచుండ, చిత్రాంగదుండను గంధర్వుండు తనమిత్రునకుసహాయుడై యాశత్రుంజయునిపై నాగ్నేయాస్త్రంబుఁ బ్రయోగింపనది ప్రళయాగ్ని యుంబోలె చిటపెట శబ్దంబులతోమండుచు వచ్చుచున్నంజూచియారాజసూనుఁడు దానిని పారుణాస్త్రంబునంజల్లార్చి వారిరువురిపై తీక్షణనారాచంబులఁ బ్రయోగించిన్.

ప్పించిన నాచిత్రసేనుడునాగా స్త్రీంబును, చిత్రాం
గదుండు తిమిరాంబకంబును బ్రయోగింప, వానివ
లన భుజంగవ్రాతంబును, జీకట్లునుగలిగిన, నాశ
త్రుంజయుండు వెనుదీయక, పెంటనేగారుడా స్త్రీం
బును, భాస్కరాశుగంబును బ్రయోగించి, యానా
గతిమిరా స్త్రీంబులహృపుమాపి, వారినిరాశుతో
రలవంటిబాణంబులచేసొప్పింప, నాచిత్రరథమిత్రు
లిరువురు, భయాకులితచిత్తులై పాజీనంగని, యా
రాజనందనుండు తక్కినసైన్యంబులపైఁజేతాగ్ని
నామకంబగున స్త్రీంబునడిరించిన, నదికల్పం తాగ్ని
కీలలచందంబున విజృంభించి యాసైన్యంబుదహిం
చుచుండిన, నాహతశేషులు చిత్రరథునిపాలికిఁబరు
గిడినంగొంచి, యాగంధర్వరాజుదానిని సర్వతో
ముఖంబునఁజూచునపారించి యతనిమీఁదరాక్ష
సా స్త్రీంబుఁబ్రయోగింప, నారాజపుత్రుండా నవీ
నా స్త్రీంబు నంజనించిన, రాక్షసానీకంబునుజూచి
యచ్చెరువడి, దానిపై నారసింహాస్త్రీంబునుంబ్ర
యోగించి, యాచిత్రరథునింబెక్కునారసంబులనొ
ప్పించిన, నాచిత్రరథుండుమిక్కిలికోపించి, యాత
నిపై నొకశక్తిం బ్రయోగించెను. ఆశత్రుంజయుం
డు దాని వికృతాకారంబునుంజూచి భయంపడక,
తనకుఁబాక శాసనుండొసంగిన, సర్వశక్తి నాశకం
బును నస్త్రీంబునుం బ్రయోగించి, యాశక్తిని

౮౦ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబును

రూపడంచి, యాచిత్రరథునినుదుట నొక్కటియు,
 సురంబునరెండును వాడికోలలంజొనిపి, తక్కినసై
 న్యంబును సన్నోహనాస్త్రంబునమూర్ఛితులంజేసి,
 సింహనాదంబుచేసిన, నాచిత్రరథుండు, వానిసాహ
 సపరాక్రమంబులను, దివ్యాస్త్రప్రయోగనిపుణ
 త్వంబును మెచ్చుకొనుచు, ధైర్యంబుదూలి, తన
 సైన్యంబులతోడఁ బరాజ్ఞులుండయ్యె.

అంతనాశత్రుంజయుండు గంధర్వులు పరాజిత
 లైరనిసంతసించి యారామంబునకుంజని యందలి
 కొలనులోదిగి స్నానంబొచరించి, తియ్యనిఫలం
 బులందిని, నీరుద్రావియాయాసంబుదీర్చుకొనుటకై
 యొక్కతమాలవృక్షంబుక్రిందఁగూర్చుండెను. ఇంత
 లోనాయుద్యానవనమంటపంబుననుండినస్త్రీలలోఁ
 గొందఱు ముందుగా హేమకాంతామణి పాలికిం
 జని, యాసుందరీమణితో సర్వవృత్తాంతంబు నెఱిఁ
 గింప, నానేపాళరాజతనయ యిన్నిదినంబులకుతన
 నోముఫలిం చెనని సంతసించి, తానుపన్నీటజలక
 మాడి దివ్యవస్త్రాభరణభూషితురాలై, యాతనిరా
 శంబ్రతీక్షించుచుండెను. ఇటశత్రుంజయుండు కాను
 గుచెట్టుక్రిందనుండిలేచి, యాకొండగవినింజొచ్చి
 పోవుచు, నందలిమేడనవలోకించి దానిరమణీయ
 మునకు నచ్చెరువందుచుంబోయి, మొదటిమంట
 పంబునంజొచ్చి, యదిమణిమయంబులగు నాలుగు

స్తంభంబులచేతను, శృంగారవతులగు నలుగురు
 సుందరులచేతనువేలుంగుచు, నామధ్యభాగంబున,
 పీతవర్ణంబై, షట్చతుర్థోమేధికమణిమయంబై ప్రకా
 శించుపీటంబును గలిగియుండుటనుగని, యత్యా
 నందంబునుంబొంది, యచ్చటిలలనామణులనవలొ
 కించి, కాంతలారా, మీహేమకాంతామణియిం
 దులేదాయనియడిగిన, నాతామరసాక్షు లిచ్చటలే
 దనిరి. అంతనారాజేంద్రుఁడామంటపంబునుగడచి,
 రెండవమంటపంబునకుంజని, యది యారుకంబము
 లచేతను, నార్గురుసుందరీమణులచేతను నొప్పుచు
 నామధ్యభాగంబున శ్వేతవర్ణంబై, షట్సహస్ర
 హీరమణిఖచితంబైన యున్న తాననంబుచే బ్రకా
 శించుటంగని, దానిశృంగారంబునుమదిమెచ్చుచు,
 నచ్చటిచేడియలంగని, యలివేణులారా, మీదేవి
 యిందులేదాయనియడిగిన, నాచిసరుహపత్రనేత్ర
 లులేదనిరి. ఆరాజేంద్రుఁడామంటపంబునుగడచి,
 మూడవమంటపంబునకుంజని, యది దశస్తంభసి
 ర్మితంబునుబదుగురుసారీమణులచేశోభితంబునునగు
 చు, నామధ్యభాగంబున, రక్తవర్ణంబై, షట్సహ
 స్ర పద్మరాగమణి ప్రభాభాసితంబైయుండు నొ
 క్కపీటంబునుగని, యచ్చోనుండు యువతీమణులం
 గాంచి, యొయిందుబింబాననలారా, ఇందుమీ
 యజపురియున్నదాయనియడిగిన, నాకువలయగ్రే

త్రలు, రాజోత్తమా, మాదేవిగారిందులేదనినుడి
విరి. ఆశత్రుంజయుండామంటపంబునుదాటి, నాల
వమండపంబునకుంజని, యది ద్వాదశస్తంభంబుల
చేతను, బన్నిద్దరుకన్నియలచేతనుగ్రాలుచు, నామ
ధ్యభాగంబున, నీలవర్ణంబై పట్నహస్రంబులగు
నీలంపుమణులచే మరుచిరంబగు నొకగడ్డియంగని
దానిమనోజ్ఞులబున కానందించుచు, నందున్నవారి
జాతులంగని, మందయానలారా, మీదేవియిం
దున్నదాయనియడుగ, నాపల్లవపాణులు, రాజవ
ర్యా, మారాజస్థలయిందులేదనిచెప్పి. అంతనా
రాజసూనుడామండపంబునుమీటి, యైదవమంట
పంబునుంజేరి, యది పదియారుకంబములచేతను,
షోడశకాంతలచేతను బ్రకాశింపుచు, నామధ్యభా
గంబున, ధూమ్రవర్ణంబై యేకసహస్ర పైదూర్య
మణివిలసితంబై యుండునొక్కయానంబునుంగని
దానివర్ణసౌష్ఠ్యవంబునకచ్చెరువంది, యందలికుందర
దనలంగని, యోక్తోక్తులారా, మీహేమకాంతా
మణియుందున్నదాయనియడిగిన, నాశుకవాణులు,
మండలేశా, యాయండజయాన యిందులేదనిపలి
కిరి. ఆరాజేంద్రుండాచోటునువిడిచి, యారవమం
టపంబునకుంజోయి, యది స్తంభద్వయంబుచేతను,
నిరువురు మందరలావణ్యయువతులచేతను వెలుఁ
గుచు, నామధ్యభాగంబునఁ బంచరంగులుగలిగి,

యేకసహస్రవరత్న సంఘటితంబై యుండు నొక్కవీరంబునుంగని చానిసౌందర్యంబును శ్లాఘింపుచునందలి చారువదనలంగని, యోభామలారా, మీరాజపుత్రి యెందున్నదనియడిగిన, నాచంద్రముఖులు, రాజపురందరా, మాదేవి దీనికావలిమంటపంబుననున్నదని చెప్పి యేకసన్నత్రోవనుంజూపించిన, నారాజేంద్రుడా మార్గంబుననేపోయి, యచ్చటగొప్పవెలుగునునావెలుగునంగన్నట్లుజేయికాళ్లమండపంబునుంజూచి, యందు సర్వాలంకారభూషితయుఁజంద్రచ్చందమాలాలంకృతయుఁ, బీతాభదుకూలవస్త్రయునై సహస్ర సుందరీమణులచేఁబరివేష్టించంబడి శుద్ధస్ఫటిక సింహాసనాధిష్ఠితయై యుండు హేమకాంతామణింజూచి, యాకనకాంగి సుందరంబున కచ్చెరువంది, మూర్ఛాపరవశుండైనంగని, యారాజపుత్రితద్దయు సంభ్రమంబునదనగద్దయనుండిఱిగి, యాశ్రతుంజయుని సమీపంబునకువచ్చి, గొజ్జఁగినీటనాతని మార్చనుండెలిపి, లోపలికి వెంటబెట్టుకొనిపోయి, తనవీరంబుపైఁగూర్చుండనియమించి, యిరువురుచెలికత్తియలను సురటిలువీవ, నొక్కకంజనయననువింజామరంబువేయనియమించి, తానునొకగద్దయపైఁగూర్చుండి, యాతనివృత్తాంతంబంతయువినంగోరిన, నతండ్రిట్లనియె.

ఓసుకుమారగాత్రీ, నేను గర్భాటకదేశంబును

౧౪ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

నేలు సత్యజిత్తునురా జేంద్రునిపుత్రుండను. శత్రుం
జయుండను పేరుగలవాడను. ముద్గలమహాముషికి
శిష్యుండను. దేవేంద్రునిచే, ననేకదివ్యాస్త్రంబులఁ
గొనినవాడను. నాదేశంబునకుంబోవుచు నిటకు
వచ్చితి. నీవీయరణ్యంబున నిట్లుండుటకుఁ గారణం
బేమియెఱిగింపుమనిన, నారాజపుత్రి తనవృత్తాం
తమంతయునుదెలిపి, సంతోషవార్తలాడుచుండ,
నంతరితంబుననుండి కనకమణిమయంబగుపుష్పకం
బువచ్చుటంగని, చెలికత్తెలందఱుదేవేంద్రుండువ
చ్చుచున్నాడనితమదేవికిని వేదించిమఱుఁగుపడిరి.
అంత నాశత్రుంజయుండును, హేమకాంతామణి
యునులేచి, యాపాకశాసనునెదుర్కొని, యిరువు
రునతనికిదండప్రణామంబులుగావింప, నాసహస్రా
క్షుండు వారినిదీవించి, పుత్రికారత్నమా, అతుల
పరాక్రమసంపన్నుండును, మిక్కిలి జ్ఞానవంతుండు
నునగు, నీశత్రుంజయమహారాజునుబెండ్లియాడు
మనిచెప్పి యంతర్ధానుండాయెను. అంతనాయుచు
వురునేకాంతంబున సల్లాపవార్తలాడుచు, నాశ
త్రుంజయుండు, యోచంద్రబింబాననా, నీసౌంద
ర్యంబునుంజూడఁజూడఁ నేజిన్ననాఁడు నారాయణ
శర్మయను విద్యాగురునిచేనేర్చిన ఛందోవృత్తంబు
లుతలంపునకు వచ్చుచున్నవనిననావనజగంధి, రాజ
పురందరా, నాకును ఛందోవ తంబులకును నేమి

సంబంధమనిన స్వతండ్రిట్లయె. ఓమదనదంతీ, నీకు
 రులంజూచిన, మేఘవిలసిత జలధరమాలావృత్తం
 బులు స్ఫురింపెడిని. నీముఖపద్మముంగనిన, శశివ
 దనాతామరసవృత్తంబులు తలంపునకు వచ్చుచు
 న్నవి. నీనేత్రద్వయంగనిన, నారాచోత్పల మాల
 లుదోచెడిని. నీయోవ్ధంబుంగనిన బింబబంధురం
 బులు జ్ఞప్తికిందగులుచున్నయవి. నీకంఠంబుంగనిన
 మత్తకోకిలాంబుజవృత్తంబులు మనంబుననాటుచు
 న్నయవి. నీయురోజంబుల వీక్షించిన వనమంజరీ
 ధరణీధరవృత్తంబులు స్ఫురణకువచ్చుచున్నయవి.
 నీమధ్యభాగంబునఁజూడ, సింహరేఖాతనుమధ్యా
 వృత్తంబులు జ్ఞాపకంబునకువచ్చుచున్నయవి. నీపి
 టుందులంగనిన, పృథ్వీవసుమతీవృత్తంబులు దోచు
 చున్నయవి. నీపదంబులంజూడ, సురలతాసుకాంతి
 వృత్తంబులు మదింబొడముచున్నయవి. నీచారు
 హస్తంబులంజూడ, బ్రభాకలితాంబూరుహంబులు
 నాచిత్తంబునకుందగులుచున్నయవి. నీమేనిసౌష్ఠ్య
 వంబుంగనిన, విద్యుత్తాలాలసగతి వృత్తంబులుసా
 మనంబున స్ఫురించుచున్నయవి. నీనగుమోముచం
 ద్రికాకాముదీ వృత్తంబులఁ దోపించుచున్నయవి.
 నీమందయానంబు మత్తేభవిక్రీడితగజఫలసితంబు
 లఁబడేపదేజ్ఞాపకంబునకుఁదెచ్చుచున్నవి. కావున
 వృత్తంబులచందంబులునీయందుబొందుపడియున్న

కనిన, నాచంపకనాసిక, మిక్కిలిముదంబంది, యా
 కనిబెక్కువిధంబులఁగీర్తించెను. అట్టియెడ దివో
 గుండు, శత్రుంజయమహారాజు సురూసురుల కజే
 మంబగు భూతంబునుజంపి, గంధర్వులనోడించి
 ర్తివహించెననువార్త, నాగలోకవాసులకుంజెప్ప
 నోయెనోయన, నపరాంబుధింగ్రుంకెను. అత్తటిని
 మయంబనులలనామణి, జారిణివిధంబున నల్లచీర
 కట్టెనోయన, నెల్లెడలఁజీకట్లుగలిగె. మఱియుశత్రుం
 జయహేమకాంతామణుల సంయోగంబునకుము
 ంబంది, యమరకాంతలుచల్లినలాజలన, నచ్చట
 వృట నక్షత్రంబులుపొడసూపె. అంతకై రవంబులు
 కసింప, జార చోరులుభయంబంద, సముద్రుడు
 తసిల్లెతూర్పుదిక్కునచందురుండుదయింప, నెల్ల
 మెడలవెన్నెలలుపిండియారచోసినట్లు కాయదొ
 కంగెను. అట్టియెడఁగొందఱు చెలులువచ్చి భోజ
 ముసిద్ధమైనదనిచెప్పి, యాయురుపురం దోడ్కొని
 గోయి వారికి మజ్జనభోజనంబులను, నొనరింపంజేసి,
 వ్యవస్తాభరణంబులదొడఁగనిచ్చివారి నేకాంత
 పూహంబునకుంబంపిరి. అంత నాయురువురు, సహ
 సమణిడిపికాభాసురంబును, జిత్రచిత్ర విరాజితం
 బును, సుగంధాగరుపరిమళద్రవ్య సంకలితంబును
 గుడివ్యభవనంబునొచ్చియామధ్యభాగంబున, దివ్య
 పభాభాసురంబై వెలుగు నవరంజితోరుగలిగిన ప

ర్యంకంబునంబరుండి సుఖభోగంబులఁ జేలుచుండిరి.
అంతనీవృత్తాంతంబంతయు నేపాళదేశపుప్రభు
వగు చంద్రశేఖరమహారాజువిని, యత్యంతసం
తోషంబునఁ దనభార్యయగు శశిప్రభకు సావర్క
మాసమోడిగించి, కొంతపై న్యంబుతోడ గావీలం
బుచేంతకుంబోయి, యందుఁజచ్చిపడియున్న భూ
తంబునుంజూచి, భయాశ్చర్యములుగల్పవారై, రా
జును, రాణియును, మంత్రియును బిలంబుతోనికిరి
జొచ్చిరి. అంతనాశత్రుంజయుండును, హేమకాంతా
మణియును, వారికినెదురుగాఁబోయి, దోడ్కొని
వచ్చి యుచితాననంబులఁ గూర్చుండఁబెట్టిరి. ఆ
తాజతనయయుఁ దనతల్లిదండ్రులకు నాశత్రుంజయ
మహారాజు వృత్తాంతంబంతయునెఱింగింప, నాచం
ద్రశేఖరుండు శత్రుంజయునినాలింగనము చేసికొని
పెక్కువిధంబులఁగీర్తించి, యందున్న వస్త్రాభరణ
బులను వివిధరత్న సువర్ణవస్తువులను నెత్తించుకొని
యల్లునినొక నుత్తమాశ్వంబుపై నెక్కించి, తనపు
త్రికారత్నంబును, ముత్యాలకుచ్చుల పల్లకిలోనం
గూర్చుండఁబెట్టి, యందఱునుబ్రయాణమై నేపాళ
దేశంబునుంజేరిరి. తదనంతరమాదేశపురాజుపురో
హితామూత్యప్రముఖులరావించిశుభముహూర్తం
బునిశ్చయించి, పురిసలంకరింపఁజేసి, మంగళవా
దంబుల భోదకొల్పించి యాశుభముహూర్తం

౮ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

న దనపుత్రికినిశత్రుంజయమహారాజునకునువివా
 మహోత్సవంబుగావించెను. ఇట్లాశత్రుంజయుం
 మామగారియింట మూడుమాసంబులు వివిధ
 ఖానందములనుభవించుచుండి, పిమ్మటఁ దనజననీ
 నకులంజూడఁగోరి, మామగారికిందెలియఁపఱచిన,
 రాజేంద్రుఁడు తనపుత్రినింబాయని దొడ్డమో
 ఁబునఁ జింతాకులచిత్తుండై, యెట్టకేలకుఁదన
 పుత్రిని నత్తగారియింటికిఁ బంపఁదలంచి చతురంగ
 బలంబులను, దానదానీజనంబులను, బల్లకీలను, నవ
 త్నఖచితంబులగు వివిధవస్తువులనునిచ్చి యల్లుని
 పంచకల్యాణియనుతురగంబుమీఁదను, పుత్రినిము
 క్యాలకుచ్చుల పసిడిపల్లకిలోను గూర్చుండఁబెట్టి
 గారికిసాహాయ్యంబుగఁదనదు సామంతులలో నిరు
 ప్రరంబంపెను. ఆశత్రుంజయుండు సెలవుపొంది
 గోవుచుఁ గొన్నిదినంబులకు తనపురప్రాంతంబున
 జేరి, జననీజనకులకుతనరాక నెఱింగించెను. ఆసత్య
 కన్యహారాజును నతనిపత్నియును, బ్రముదితస్వాం
 కులై పోయి తమపుత్రునితోడలిని మంగళవాద్యం
 బులును, భూసురాశీర్వాదనాదంబులును జేలఁగఁ బు
 శ్యాంగనలు మంగళంబులుపాశ, రాజమార్గంబునం
 గొనివచ్చుచుండఁ, బౌరవధూజనంబు లిరువై పుల
 మేడలపైఁ జేరి, పలుదెఱంగులముచ్చటించుచు, నా
 కుండలంబున జూడఁజూడఁగిరి. ఇటుశత్రుంజయుండు

మంగళనాదంబులతోడనగరి మొగసాలఁ జేరనరిగి
యందు భార్యాసమేతుండై రథంబుదిగి, తనజననీ
జనకులకు నమస్కరించి, వారాయరుపురనుదీపిం
చి, భూసంచారంబుఁ జేసి వచ్చినవర్తమానంబును,
గోడలివృత్తాంతమంతయునడిగి తెలిసికొని, యాము
ద్గలమహామునింగొనియాడి, వారినంతఃపురంబున
కుంభోవంబనిచెను. అనంతరమాసత్యజిన్తహారాజు
తనపుత్రునకుఁబట్టాభిషేక మహోత్సవంబుఁగావిం
పందలఁచి, శుభముహూర్తంబునిశ్చయించి, భర
ద్వాజముద్గలమహామునులరావించి, వారినినర్హ్య
సాద్యాదివిధులంబూజించి, తనదుద్యమంబువారికిం
జెప్పిన, వారుమిక్కిలి యానందంబునుబొంది, యా
శత్రుంజయమహారాజునకుఁబట్టాభిషేక మహో
త్సవంబునుగావించిరి.

ఆశత్రుంజయమహారాజు ధర్మయుక్తంబుగ రా
జ్యమునుబాలించుచుఁ గొన్నిదినంబులకు సకలరా
జన్యుల జయింపవలయుననుకోరికగలవాడై యమి
తసైన్యసన్నాహంబుగావించి, తల్లిదండ్రులయను
జ్ఞనుంబడసి, తనయస్త్రిగురుండగు వీరవర్చునివెం
టఁగొని, మిత్రసామంతులతోడ ప్రయణమైపోవు
చుండ నావీరవర్చుండు శత్రుంజయునింజూచినాయ
నా, మనము సకలరాజన్యుల జయించుటకంటెను,
వీరందఱిచే గట్టుంబులగొను, కోసఁ దేశాధీశుం

డగు చక్రవర్తినిజయించిన మనకు సుకరంబుగనుండుననిన, నాశత్రుంజయుండునుసమ్మతించి, యయోధ్యాపురోన్ముఖుండై పోవుచు, తనరాకయుండతాకరణంబును వేగులవాండ్రచే నాచక్రవర్తి కెఱిగింప, నాకోసలేంద్రుండునుయుద్ధసన్నద్ధంబుగావించుచుండెను. అట్టియెడ చిత్రసేనుండును గంధర్వుండుతన నెయ్యుండగు భూలోకిచక్రవర్తినింజూడవచ్చి, యతనిసంగరక్షయత్నంబునుంగని, “మిత్రమా, నీవెవరిపై దాడికిసమకల్పెద?” వనియడిగిన, నారాజరాజు, “కర్ణాటదేశపురాజపుత్రుండగు శత్రుంజయుండు యుద్ధంబునకువచ్చుచున్నాడనిన, నాచిత్రసేనుండిట్లనియె. చెలిక్కాడా, యాశత్రుంజయుండుసామాన్యుండుగాఁడు. అతఁడు సుత్రామక్రసాదంబునననేకదివ్యాస్త్రైంబులంబడసిన మహనీయుండు. మఱియునాతండు దివిజాలకజేయంబగు పెనుభూతంబునుంజంపి, నేపాళరాజసుతయగు హేమకాంతామణినింబెండ్లియాడెను. నామిత్రుండునుగంధర్వరాజునునగు చిత్రరథుండాతనితోఁబోరాడిపరాభవంబునొందె. అనినవిని యాకోసలాధీశుండద్భుతచిత్తుండై, తనకునుసంతానములేకుండుటచేత, నాశత్రుంజయునకే తనరాజ్యంబునియ్యఁదలంచి, యాతనికిఁ దుకేగితోడ్కొనివచ్చి యాతని పరివారంబునకు విడుదులునియమించి యెల్లరాజులరావించి, వారి

కందటికి శత్రుంజయమహారాజుడై ర్యసాహసపరా
క్రనుంబుల నెఱుంగజెప్పి, కర్ణాటదేశాధీశునకు, హే
మకాంతామణితోడ నందఱువచ్చునటుల శుభరే
ఖలనంపి, పురిశృంగారంబునుగావించుచుండెను. ఇం
తలో సాసత్యజిన్యహారాజును, సోతనిభార్యయుఁ
గోడలునువచ్చినవారినిసమర్పాదంబుగాగార్వించి
యొక్క శుభముహూర్తంబున మంగళవాద్యం
బులను భోరుకొల్పించి భూసురశ్రేష్ఠులనురావించి
యాశత్రుంజయ మహారాజునకు సామ్రాజ్యపట్టా
భిషేక మహూర్తవంబుఁగావించెను. అంత నచ్చ
టిరాజులందఱు నతనికిడండప్రణామంబులాచరించి
వారివారి దేశంబులకుంబోయిరి.

ఆశత్రుంజయమహారాజు కోసలదేశమునుబా
లిండుచుఁదనయ స్త్రగురుండగు వీరవర్చుడుక్షత్రి
యుండగుటంజేసి కర్ణాటకదేశంబుఁ బరిపాలింపం
బంపి, తనవిద్యాగురుండఁడు నారాయణశర్మకుననే
కాగ్రహరంబులనొసంగి, బంధుమిత్రులపాలిటికల్ప
వృక్షంబై ధర్మయుక్తంబుగ బహుదినంబులురాజ్య
మునుబాలించి, తుదకు నిర్వాణపదంబుగమోక్షం
బునుంబొందెననిచెప్పిన, విని యాధర్మనందనుండు
దేవస్థానమునీంద్రుని పాదంబులకెఱిగి, మహాత్మా,
మిక్కిలిపావనంబైన కథఁజెప్పితిరి. మిగులధన్యుండ
నైతిని. మీచే, రాజయోగపద్ధతులఁజక్కఁగానె

౯౨ బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబను

ఋగ్గుటచేత, నడవులకుంబోవలయునను భ్రాంతిని విడిచితినిని యాతనింబెక్కువిధంబులఁ గీర్తించిన, నామునివరుండు, ధర్మతనయా, యీశత్రుంజయ మహారాజుచరిత్రమును జదువువారును, వ్రాయు వారును, వినువారునుబుణ్యలోకముఖంబులనుభవించు తురనుటకుసందియంబులేదు. గురుముఖంబున బ్రహ్మజ్ఞాన చంద్రోదయంబునుంగనిన మహనీయులు నిర్వాణసుఖనుభవులగుదురనిచెప్పి దీవించి, సెలవుపొంది తనయాశ్రమంబునకుంబోయెను.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రమారమణచరణ సేవామదితచారిత్రండును, సుధాకరవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకరుండును, ఆత్రేయగోత్రపవిత్ర ఆదివెలమకుల వ్రసానుండును, సకల నిగమాగమవేద్యుండును, అచలపరిపూర్ణుండునునగు పోకల-శేషచలమునాయనివారి సుప్రత్యుండునునగు పోకల-వేంకట నరసింహరావునాయనిచే రచియింపఁబడిన, బ్రహ్మజ్ఞానచంద్రోదయంబను శత్రుంజయమహారాజు చరిత్రంబు సర్వంబును, పంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

10876

